

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА АНАТОМІЇ З КЛІНІЧНОЮ АНАТОМІЄЮ ТА
ОПЕРАТИВНОЮ ХІРУРГІЄЮ

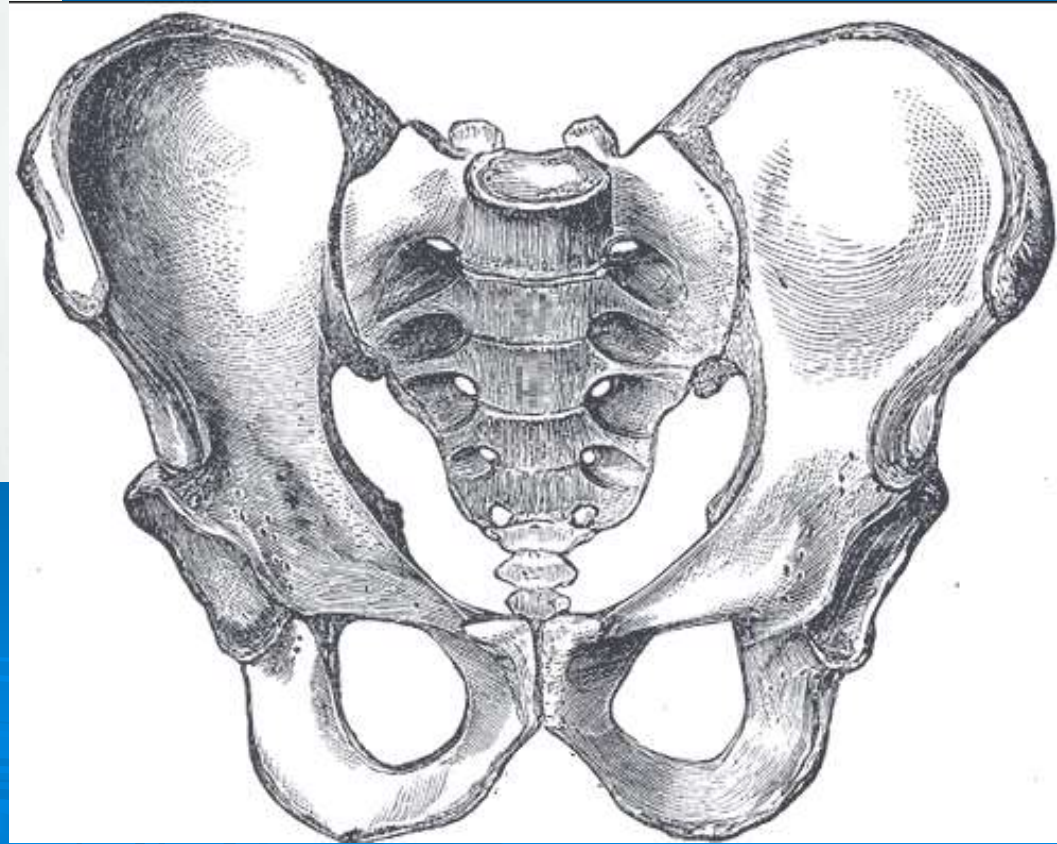
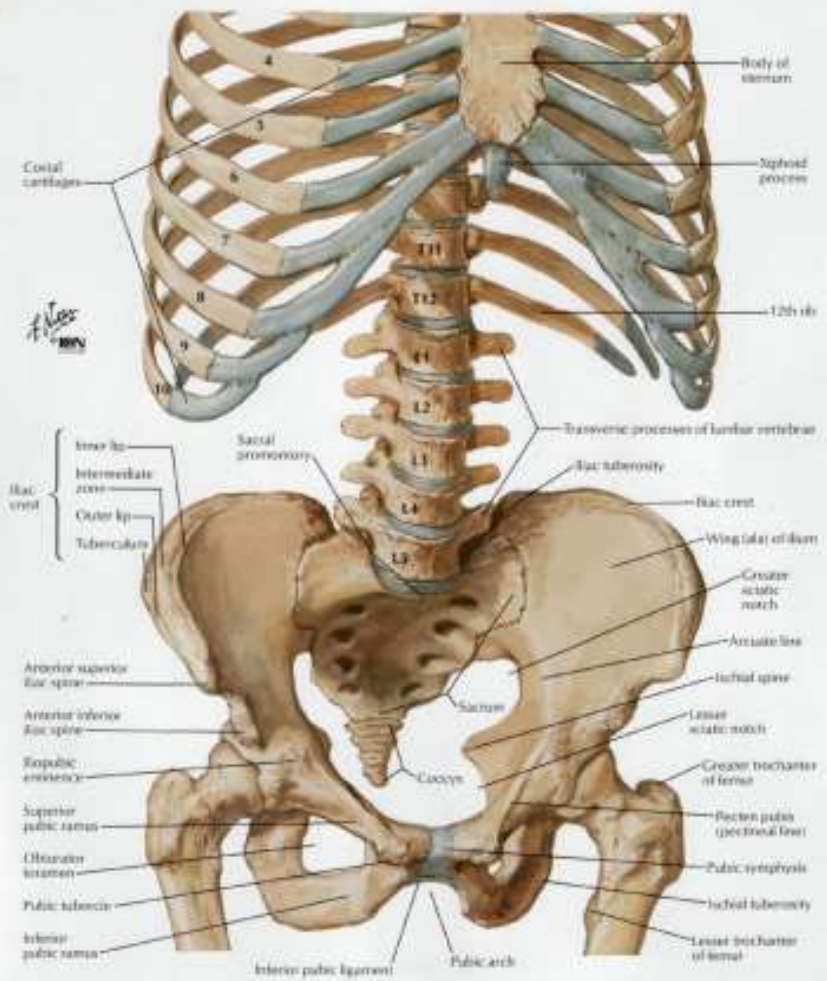
Лекція

Клінічна анатомія тазу

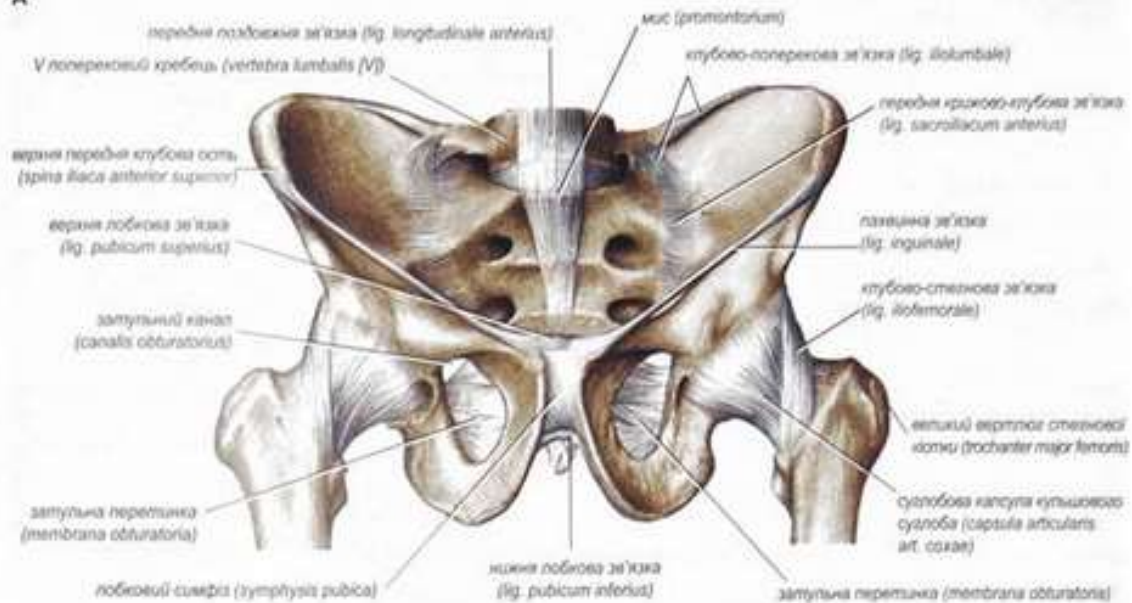
Полтава-2024

➤ План лекції

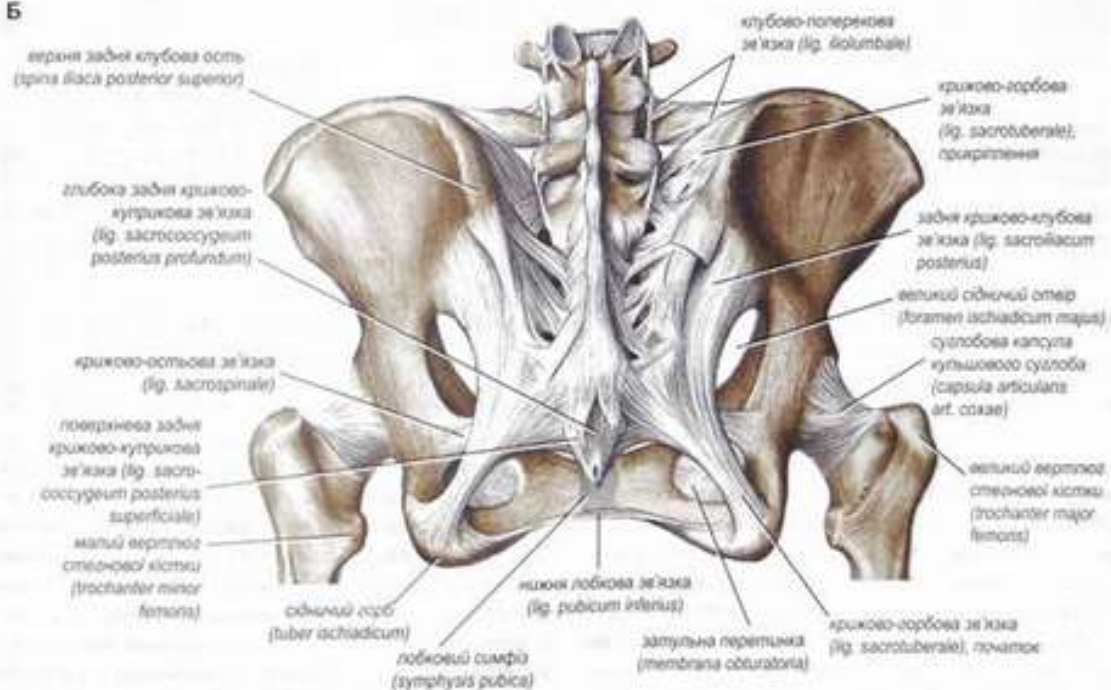
- Клінічна анатомія кісткового тазу.
- Клінічна анатомія стінок малого тазу.
- Клінічна анатомія органів малого тазу.

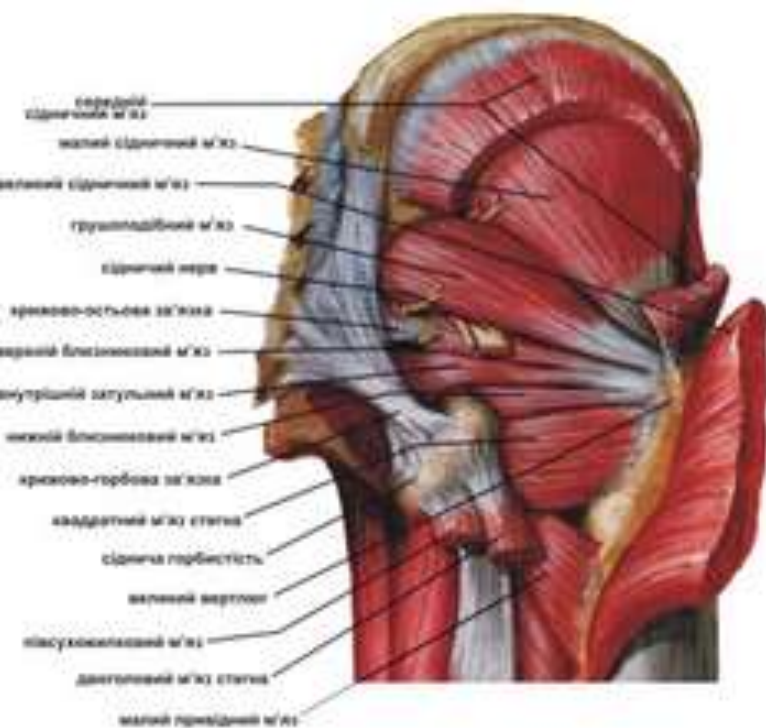

A

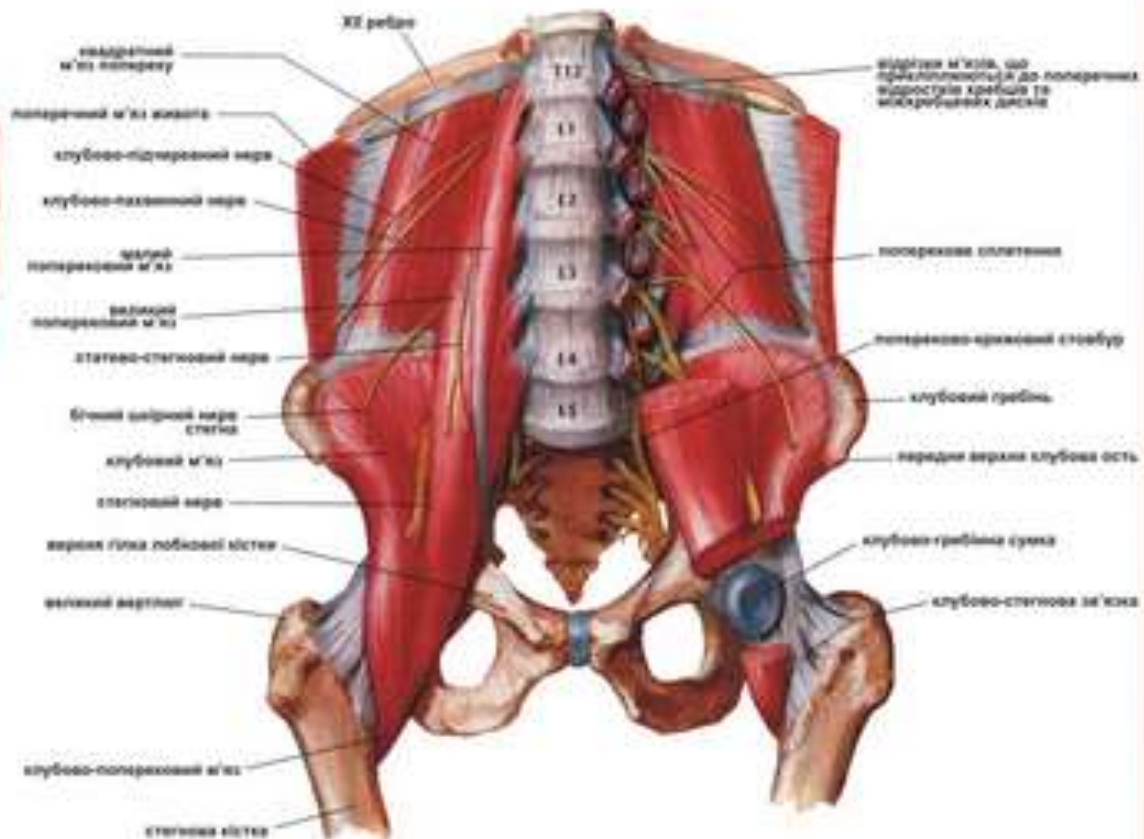

Б

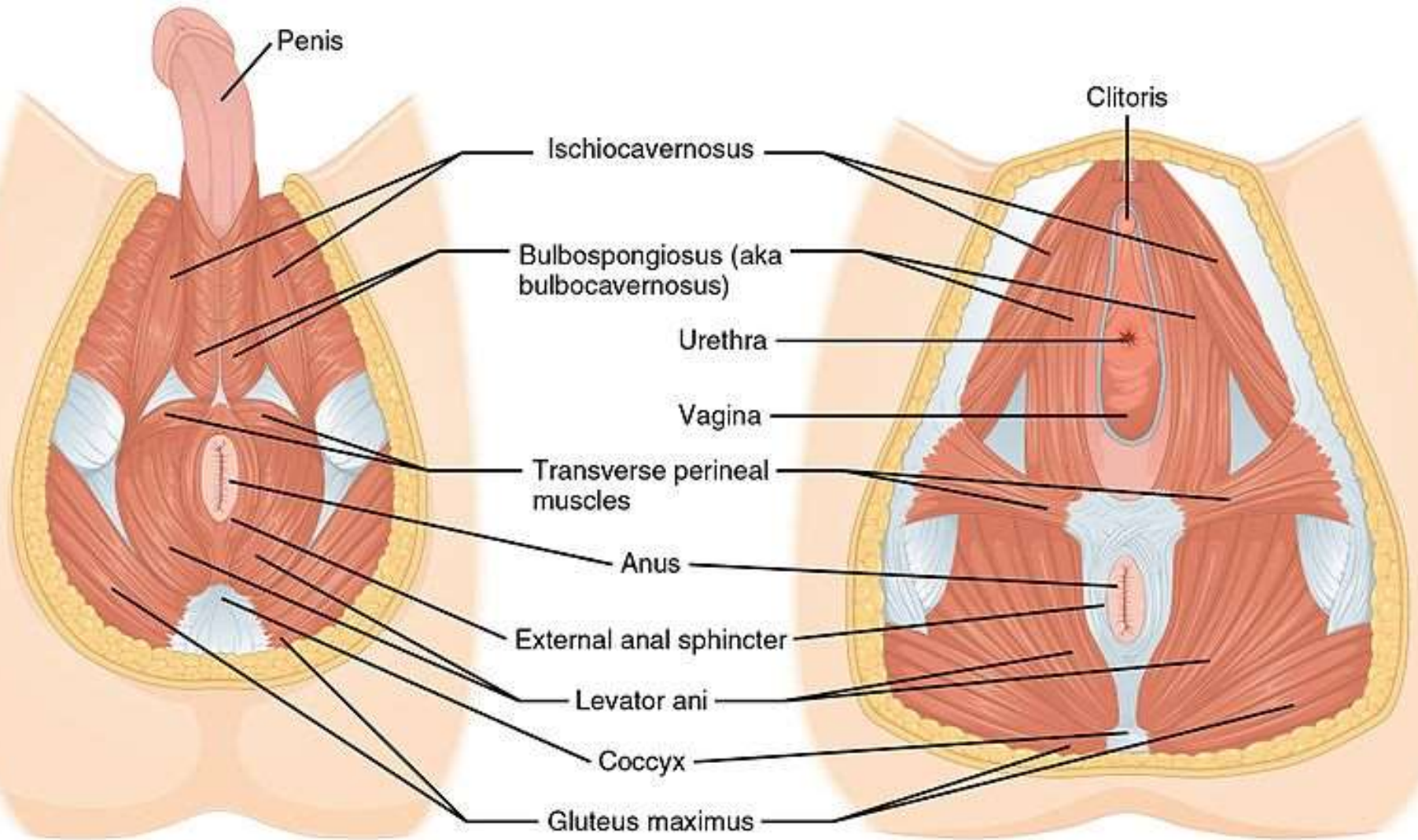

М'язи задньої поверхні таза

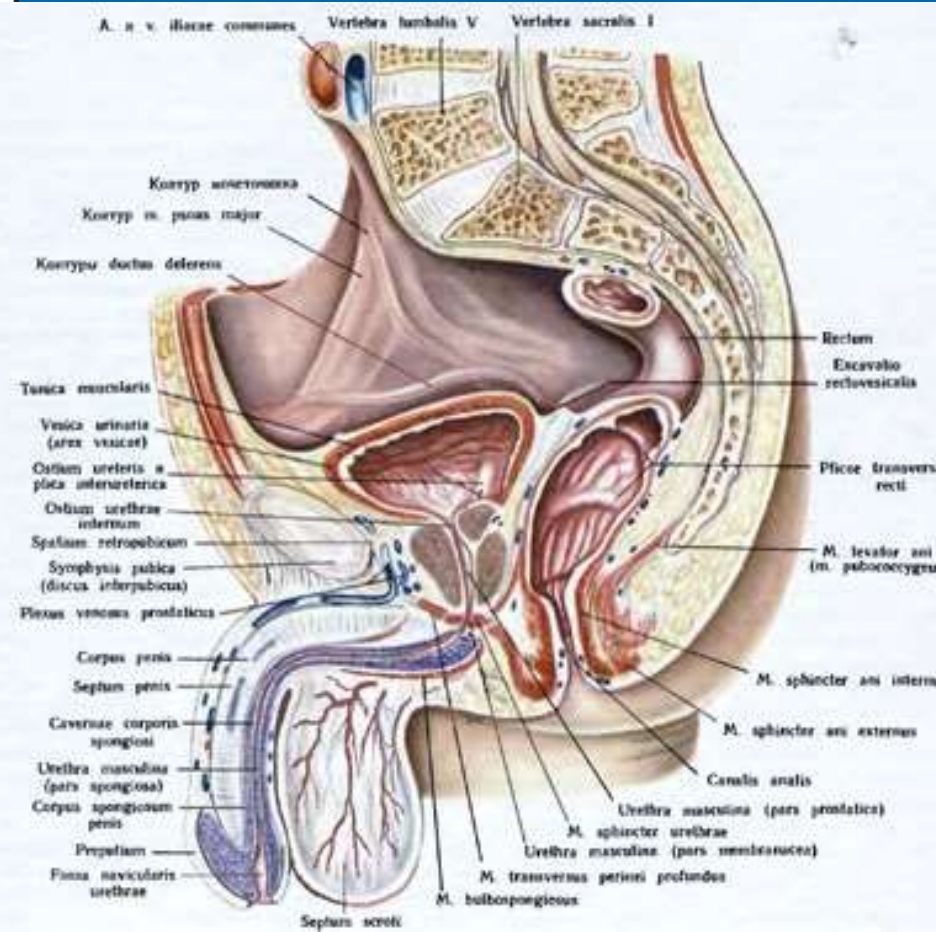
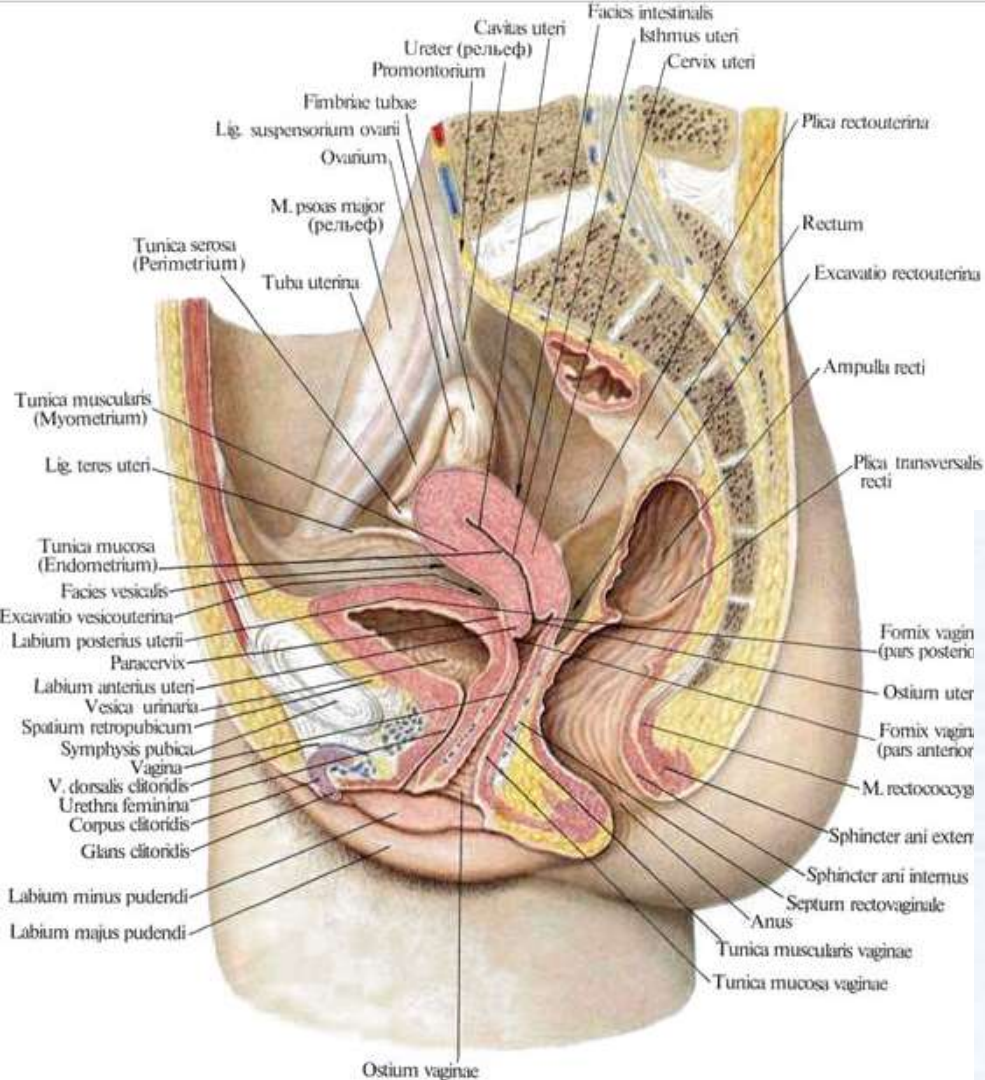

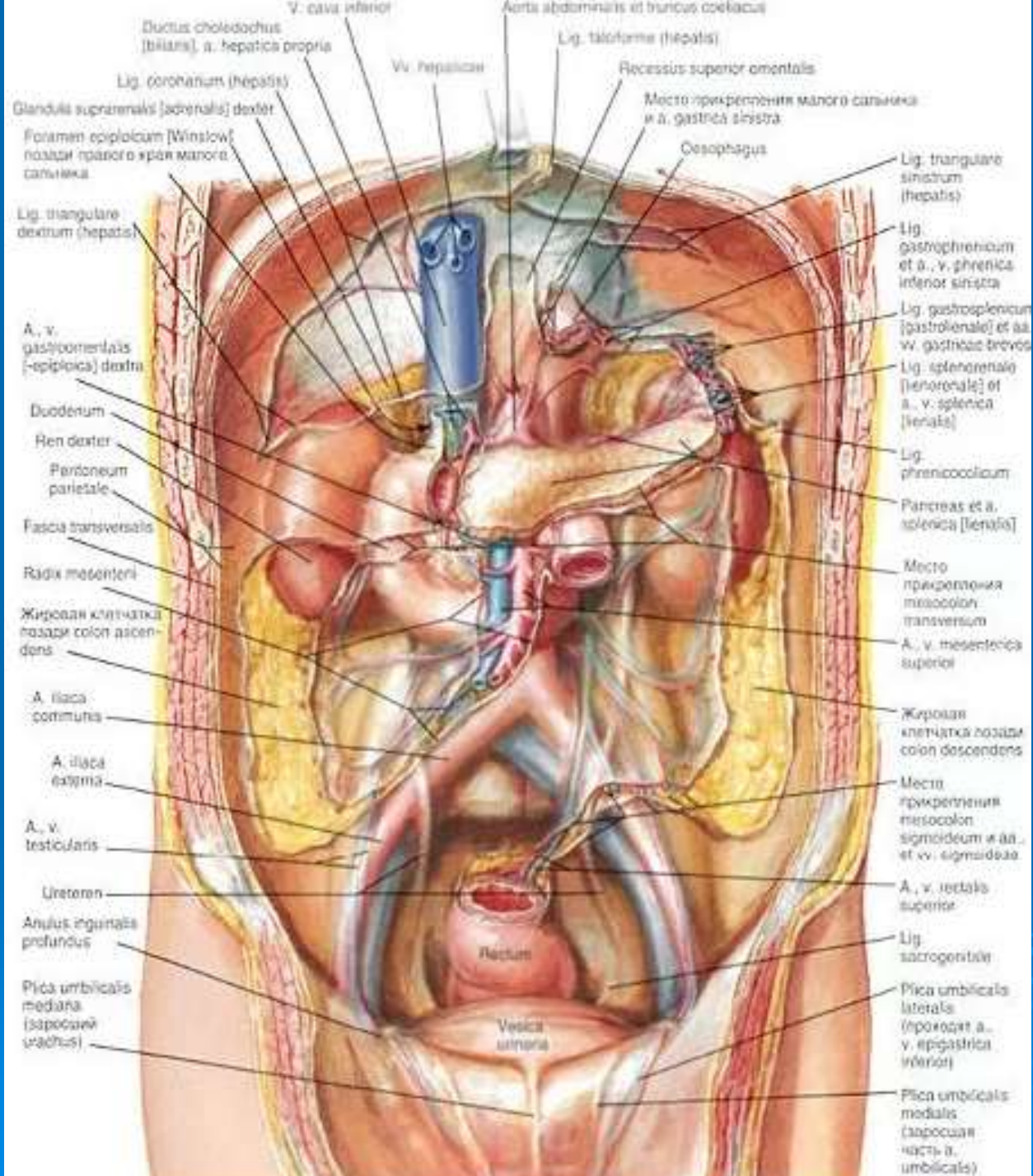
М'язи передньої поверхні таза

Male perineal muscles: inferior view

Female perineal muscles: inferior view

Частини сечоводу у ділянці тазу

- **Тазова частина, pars pelvina.** Спочатку знаходиться на стінці малого тазу, потім відходить від неї у передньолатеральному напрямі. Перед впаданням у сечовий міхур сечовід у чоловіків перехрещується з сім'явиною протокою, а у жінок проходить поблизу шийки матки і піхви і перехрещується з матковою артерією.
- **Внутрішньостінкова частина, pars intramuralis.** Косо проходить через стінку сечового міхура і відкривається в ділянці дна сечового міхура щілиноподібним отвором.

Звуження сечоводу

- місце переходу миски в сечовід;
- місце переходу черевної частини сечоводу в тазову на рівні *linea terminalis* (вся тазова частина вужча, ніж черевна);
- місце входу сечоводу в сечовий міхур.

Між звуженнями знаходяться дещо розширені ділянки.

Будова стінки сечоводу

- 1) внутрішня оболонка — слизова — має наступні особливості:
 - перехідний епітелій;
 - поздовжні складки;
 - виражена підслизова основа;
 - залози виробляють слиз;
 - лімфоїдна тканина утворює саодиокі лімфатичні вузлики;
- 2) середня оболонка — м'язова — складається з 2 шарів:
 - внутрішнього — поздовжнього;
 - зовнішнього — циркулярного.

Але тазова частина сечоводу має 3 шари:

- поздовжній;
- циркулярний;
- поздовжній;
- 3) зовнішня оболонка — адвентиціальна.

Кровопостачання та іннервація сечоводів

Кровопостачається сечовідними гілками ниркової артерії, внутрішньої клубової артерії, нижньої міхурової артерії, яєчкової (яєчникової) артерії. Венозна кров відтікає в одноіменні вени до нижньої порожнистої вени. Лімфа відтікає в поперекові та клубові лімфатичні вузли. Іннервація відбувається гілками ниркового нервового і нижнього підчеревного сплетень, а також n.vagus.

Анатомія сечового міхура

Сечовий міхур, (від лат. - *vesica urinaria*, від. грец.- *cystus*) є резервуаром для сечі. Це порожнистий орган, який знаходиться в передній частині малого тазу, позаду лобкового симфізу. Місткість сечового міхура становить 500-700 мл, фізіологічна ємкість 350 мл. В наповненому стані міхур має яйцеподібну форму.

Частины сечового міхура

- верхівка (apex vesicae urinariae);
- тіло (corpus vesicae urinariae);
- дно (fundus vesicae urinariae);
- шийка (cervix

Топографія сечового міхура

- **голотопія:** наповнений сечовий міхур знаходиться у порожнині тазу і в черевній порожнині; порожній — тільки в порожнині тазу;
- **скелетотопія:** наповнений сечовий міхур виступає на 4—5 см над рівнем лобкового симфізу, порожній — не виступає;
- **синтопія:** у чоловіків позаду сечового міхура розміщена пряма кишка, у жінок — матка.

Будова стінки сечового міхура

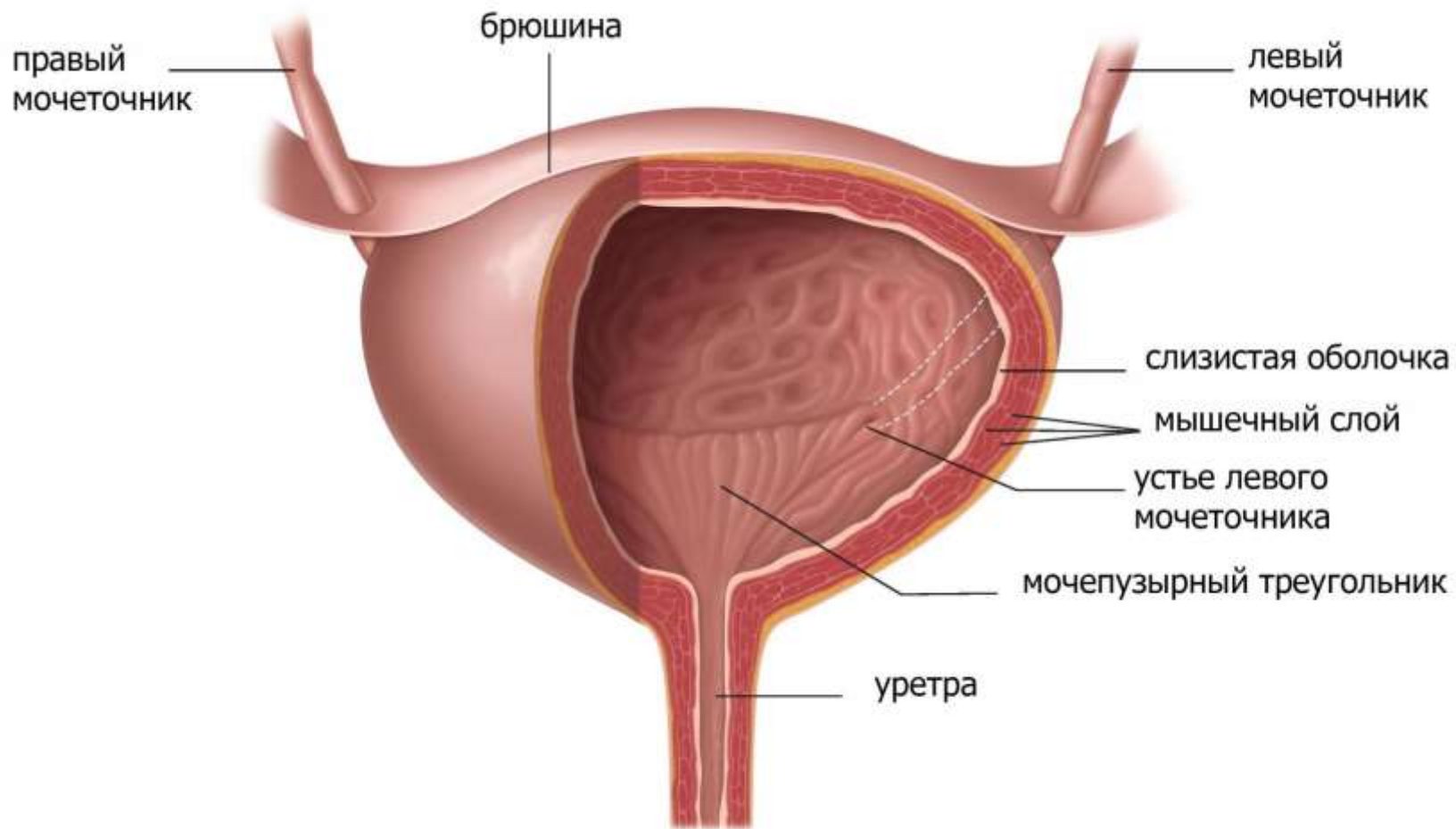
- **Внутрішня оболонка — слизова —** має наступні особливості:
 - перехідний епітелій;
 - виражені складки (*plicae vesicales*), але є виняток — трикутник сечового міхура (*trigonum vesicae*), в основі якого є отвори сечоводів, а на верхівці — внутрішній отвір сечівника;
 - виражена підслизова основа, але виняток — трикутник сечового міхура (в трикутнику відсутні складки і підслизова основа);
 - залози міхурові (*glandulae vesicales*), що виробляють слиз;
 - лімфоїдна тканина утворює поодинокі лімфатичні вузлики;

Будова стінки сечового міхура

- **Середня оболонка — м'язова** — складається з трьох шарів:
 - внутрішній (stratum internum) — переважають поздовжні волокна;
 - середній (stratum medium) — переважають поперечні волокна;
 - зовнішній (stratum externum) — переважають поздовжні волокна;

Поперечні волокна в ділянці шийки сечового міхура потовщуються і утворюють м'яз-стискач міхура (musculus sphincter vesicae). М'язова оболонка сечового міхура формує також м'яз, який виганяє сечу (musculus detrusor urinae);

- **Зовнішня оболонка — адвентиціальна**, лише зверху — серозна (міхур розташований екстраперитонеально).

Кровопостачання та іннервація сечового міхура

Сечовий міхур кровопостачається верхніми та нижніми міхуровими артеріями. Венозна кров відтікає в однойменні вени. Лімфа відтікає у лімфатичні вузли таза (клубові). Іннервація здійснюється гілками нижнього підчеревного сплетення, крижового сплетення та тазовими нутрощевими нервами.

Анатомія жіночого сечівника

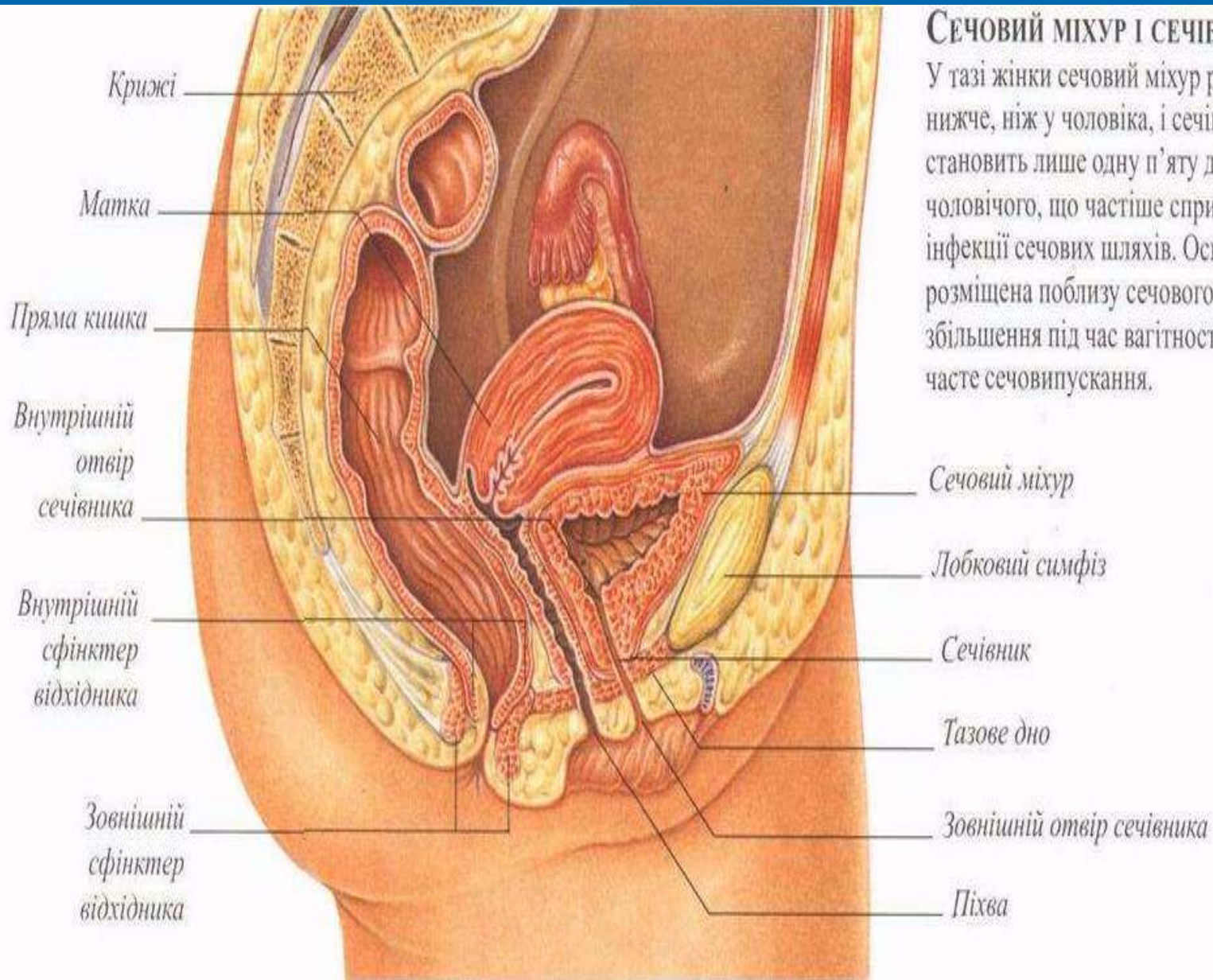
Жіночий сечівник (*urethra feminina*), непарний орган, що має форму трубки. Довжина жіночого сечівника — 3-4 см, діаметр просвіту 7-8 мм.

Функція: виведення сечі.

Топографія: жіночий сечівник лежить у порожнині малого тазу.

Зовнішня будова. Сечівник має вхідний отвір — внутрішній отвір сечівника (*ostium urethrae internum*) і вихідний отвір — зовнішній отвір сечівника (*ostium urethrae externum*). Сечівник у жінок відкривається в присінку піхви.

Внутрішня будова. Стінка сечівника складається зі слизової, м'язової та адвентиціальної оболонок.

СЕЧОВИЙ МІХУР І СЕЧІВНИК ЖІН

У тазі жінки сечовий міхур розміщений нижче, ніж у чоловіка, і сечівник становить лише одну п'яту довжини чоловічого, що частіше спричиняє інфекції сечових шляхів. Оскільки матка розміщена поблизу сечового міхура, її збільшення під час вагітності зумовлює часте сечовипускання.

Анатомія чоловічого сечівника

Чоловічий сечівник (*urethra masculina*), непарний орган, що має форму трубки. Довжина чоловічого сечівника — 18—20 см, середня ширина 5-8 мм.

Функція: виведення сечі.

Топографія: чоловічий сечівник розташований в порожнині малого тазу і в губчастій речовині статевого члена.

Зовнішня будова. Сечівник має вхідний отвір — внутрішній отвір сечівника (*ostium urethrae internum*) і вихідний отвір — зовнішній отвір сечівника (*ostium urethrae externum*). Сечівник у чоловіків відкривається — на головці статевого члена. Чоловічий сечівник поділяється на три частини.

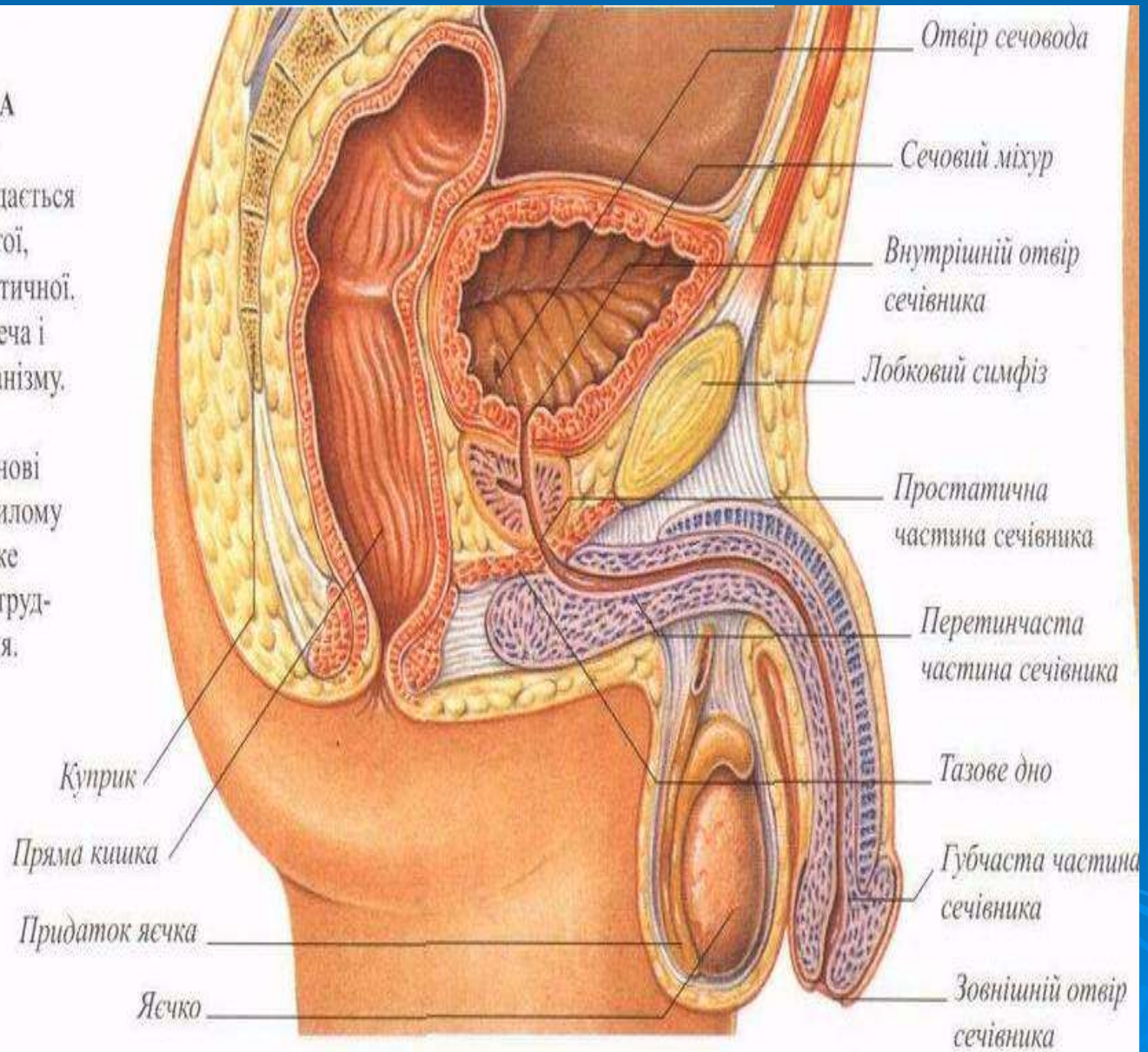
Частини чоловічого сечівника

- передміхурова (pars prostatica) — проходить через передміхурову залозу;
- перетинчаста (pars membranacea) — проходить через сечостатеву діафрагму, охоплена скелетним м'язом промежини — м'язом-стискачем сечівника (*musculus sphincter urethrae*);
- губчаста (pars spongiosa) — проходить у губчастій речовині статевого члена.

Внутрішня будова. Стінка сечівника складається зі слизової, м'язової та адвентиціальної оболонок.

СЕЧОВИЙ МІХУР І СЕЧІВНИК ЧОЛОВІКА

Сечівник чоловіка має довжину 20 см та складається з трьох частин: губчастої, перетинчастої і простатичної. Це канал, через який сеча і сім'я виводяться з організму. Передміхурова залоза охоплює сечівник в основі сечового міхура; у похилому віці її розростання може стискати сечівник та утруднювати сечовипускання.

Кровообіг та іннервація сечівника

Сечівник кровопостачається сечівниковими артеріями (гілка внутрішньої статевої артерії). Венозна кров відтікає в однойменні вени. Лімфа відтікає в клубові лімфатичні вузли. Іннервація здійснюється тазовими нутрощевими нервами, нижнім підчеревним (тазовим) сплетенням та гілками крижового сплетення.

Внутрішні чоловічі статеві органи
(organa genitalia masculina interna)

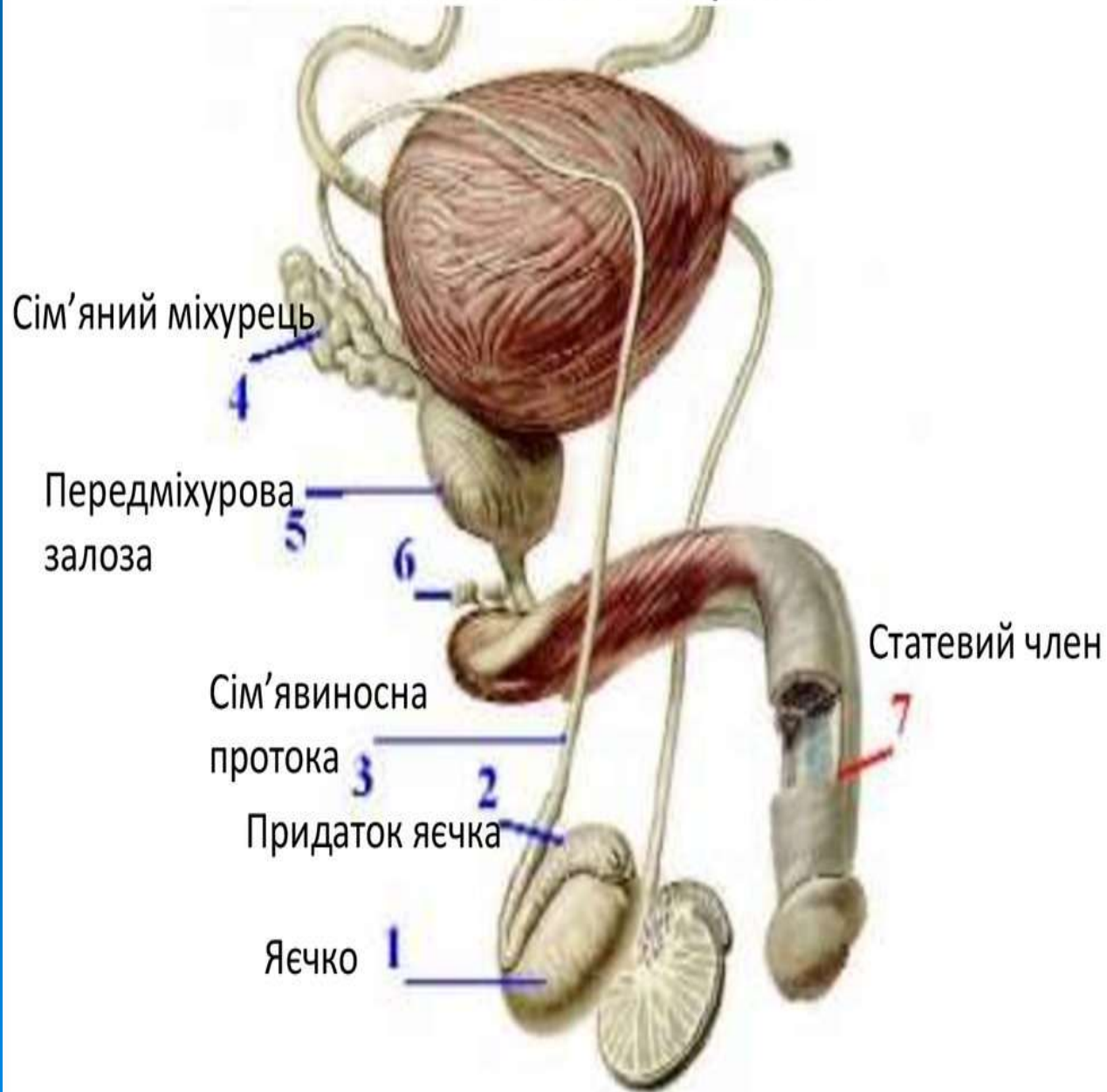
- Яєчка
- над'яєчка
- сім'явиносні протоки
- сім'яні міхурці (пухирчасті залози)
- сім'явипорскувальні протоки
- передміхурова залоза
- цибулино-сечівникові залози

Зовнішні чоловічі статеві органи
(organa genitalia masculina externa)

- Калитка
- статевий член (прутень)

Чоловічі статеві органи

Яєчко (лат. *Testis*, грец. *Orhis*)

2 х 3 х 4-5 см, 15-30 гр.

Ф-ції: - утворення сперматозоїдів (зовнішня секреція)

- статеві гормони (внутрішня секреція)

Зовнішня будова яєчка

- верхній кінець (полюс), *extremitas superior*
- нижній кінець (полюс), *extremitas inferior*
- бічна поверхня, *facies lateralis*
- присередня поверхня, *facies medialis*
- передній край, *margo anterior*
- задній край, *margo posterior*

Оболонки яєчка

- Зовнішня сім'яна фасція, *fascia spermatica externa*
- Фасція м'яза-підіймача яєчка, *fascia cremasterica*
- М'яз-підіймач яєчка, *m. cremaster*
- внутрішня сім'яна фасція, *fascia spermatica interna*
- піхвова оболонка яєчка (очеревина), *tunica vaginalis testis* →
 - вісцеральний листок
 - парієтальний листок

Між листками замкнена серозна порожнина (скупчення рідини в серозній порожнині яєчка називається водянкою яєчка).

Переходячи на над'яєчко, очеревина утворює *назуху*, *sinus epididymidis*

Сім'яний канатик (*funiculus spermaticus*)

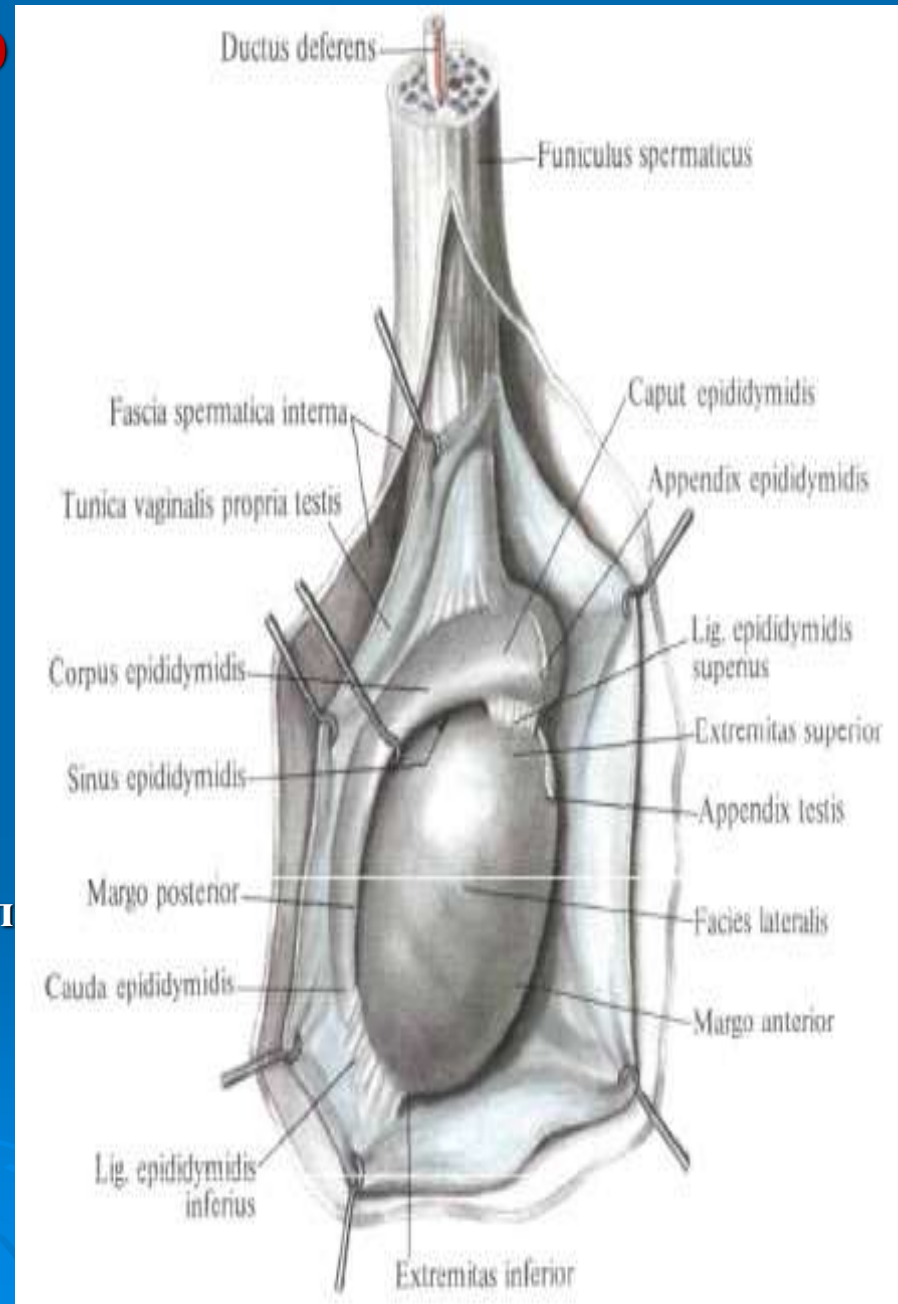
- круглий тяж, товщиною з мізинець, довжиною близько 20 см.

До складу Сім'яного канатика входять:

- сім'явиносна протока
- яєчкова артерія
- артерія сім'явиносної протоки
- лозовидне венозне сплетення, яке продовжується у яєчкову вену
- лімфатичні судини
- нерви.

Оточений такими ж оболонками як і яєчко (крім піхвової).

Проходить від яєчка → пахвинний канал → до глибокого пахвинного кільця (тут складові сім'яного канатика розходяться).

Сім'явиносна протока (*ductus deferens*)

40-50 см, $d = 0,5$ мм

Стінка протоки: - слизова оболонка;
- м'язова оболонка (три шари);
- адвентиціальна оболонка.

Топографія. З калитки через пахвинний канал проходить у черевну (тазову) порожнину.

Має 4 частини:

- калиткову;
- канатикову;
- пахвинну;
- тазову.

1) **Калиткова частина.** Найкоротша, від хвоста над'яєчка, вздовж заднього краю яєчка.

2) **Канатикова частина.** В складі сім'яного канатика, позаду і медіально від його судин, до поверхневого пахвинного кільця.

3) **Пахвинна частина.** Проходить через пахвинний канал.

4) **Тазова частина.** Від глибокого пахвинного кільця → порожнина малого тазу → збоку, потім позаду сечового міхура → попереду і медіально від сечовода → досягає основи передміхурової залози, де розташовується медіально від сім'яних пухирців.

Кінцевий відділ сім'явиносної протоки розширений - ампула сім'явиносної протоки, *ampula ductus deferentis*.

Нижче від ампули Сім'явиносна Протока звужується, з'єднується з вивідною протокою сім'яного міхурця і утворюється **сім'явипорскувальна протока, *ductus ejaculatorius*** (довжини 2см).

Сім'явипорскувальна протока проходить через тканину передміхурової залози і відкривається в передміхурову частину сечівника збоку від сім'яного горбка.

Сім'яний пухирець (*vesicula seminalis*)

Парний орган, горбистий, довжина – 5 см, ширина – 3 см.

Вгорі розширений, внизу звужується і переходить у вивідну протоку, *ductus excretorius*.

Слизова оболонка пухирчастої залози вистелена призматичним епітелієм, який виділяє у просвіт пухирчастої залози густий секрет жовтуватого кольору, який розріджує сперму, створюючи у ній лужне середовище, що сприяє посиленню рухомості сперматозоїдів у статевих шляхах жінки.

Синтопія: спереду – сечовий міхур
медіально – ампули сім'явиносних
проток
позаду – пряма кишка.

Передміхурова залоза (*prostata*)

Непарний орган, 2х3х4 см, що виділяє слизовий секрет, який розріджує сперму і посилює рухомість сперматозоїдів. Виділяє в кров простагландини, які регулюють синтез чоловічих статевих гормонів, процеси сперматогенезу, тощо

Зовнішня будова

- основа, *basis prostatae*;
- верхівка, *apex prostatae*;
- передня поверхня, *facies anterior*;
- задня поверхня, *facies posterior*;
- нижньобічна поверхня, *facies inferolateralis*;
- частки(права/ліва), *lobus dexter/sinister*;
- перешийок, *isthmus prostatae*.

Топографія.

Передня поверхня прилягає до лобкового симфізу, з яким з'єднується м'язовими пучками (*m. puboprostaticus*, лобково-передміхуровий м'яз).

Задня поверхня прилягає до прямої кишки (між залозою і прямою кишкою – фасціальна перегородка, *septum rectovesicale*).

Вгорі з'єднується з сечовим міхуром, сім'яними пухирцями, сім'явиносними протоками.

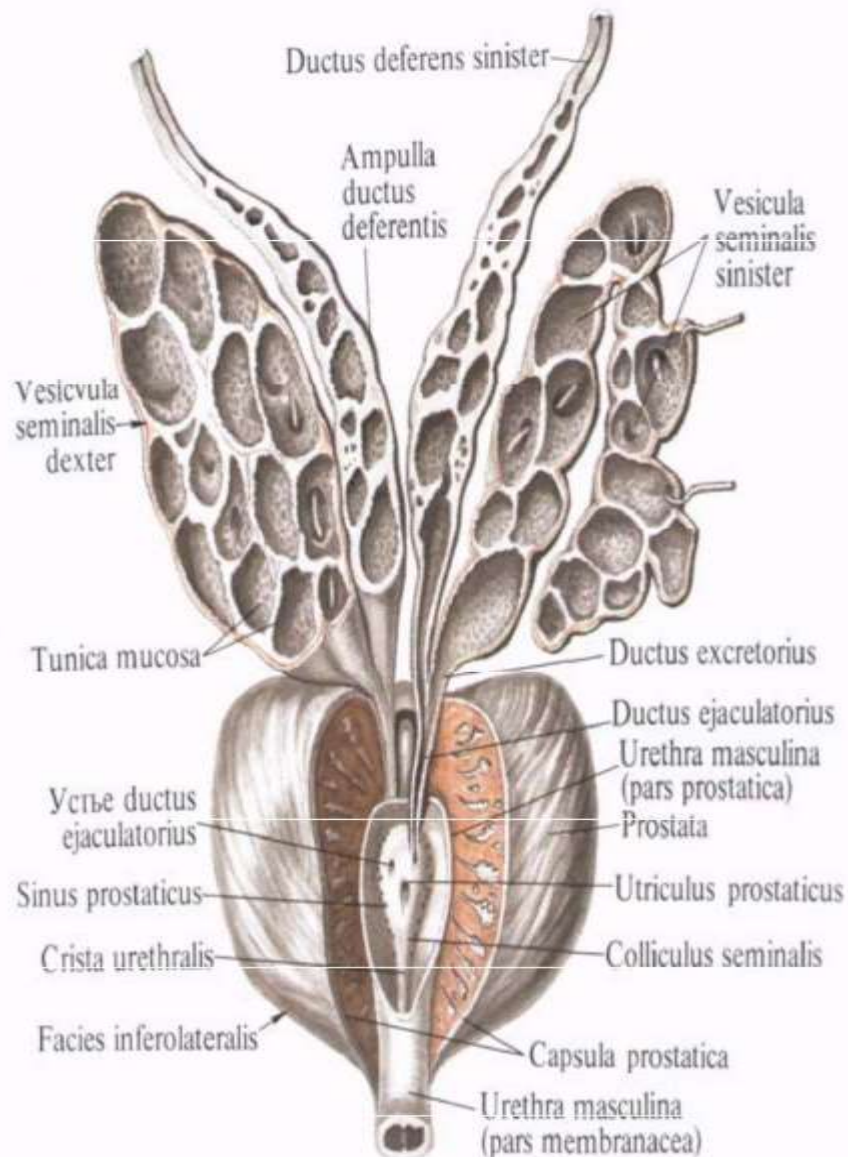
Внутрішня будова

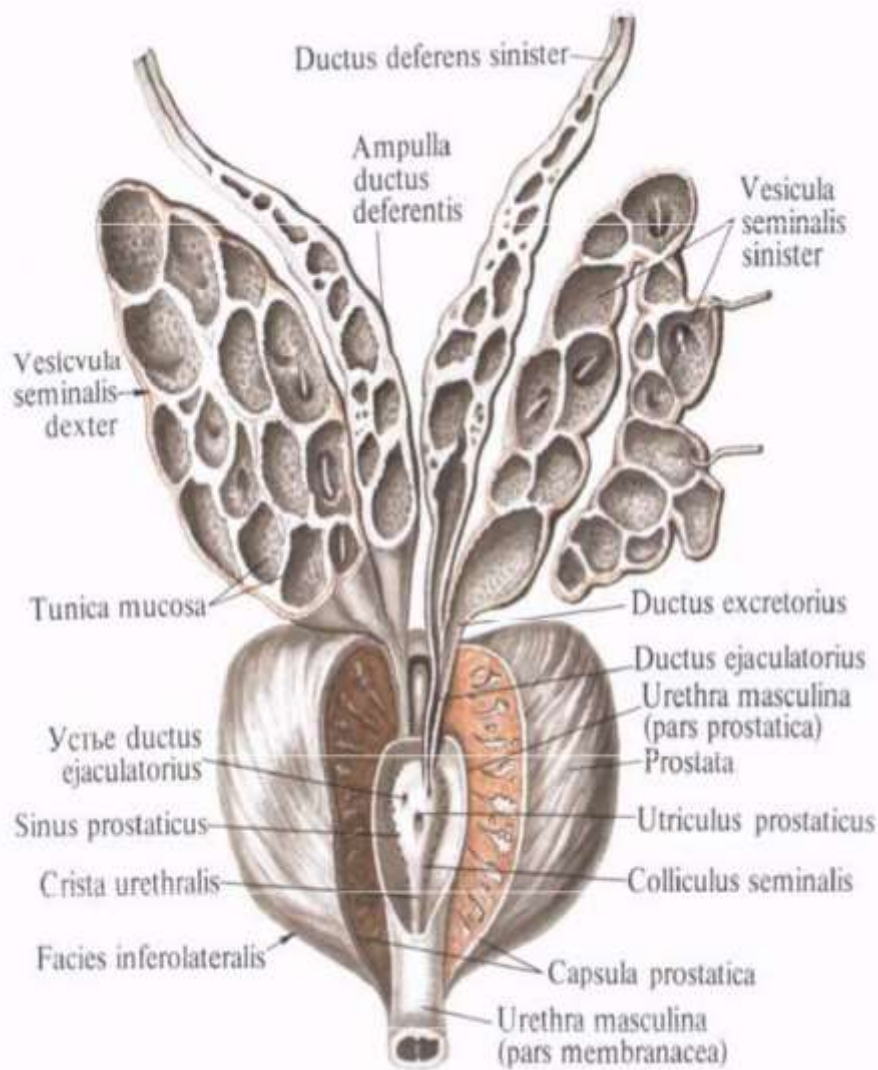
Від основи до верхівки проходить сечівник. На задній його стінці є сім'яний горбок, *colliculus seminalis*.

Залоза утворена паренхімою і м'язовою речовиною.

Паренхіма (розташована переважно в задній і бокових відділах залози).

Складається з 30-50 альвеолярно-трубчастих залозок (виділяють простатичний секрет), протоки яких відкриваються на слизовій оболонці сечівника по бокам від сім'яного горбка.

М'язова речовина
(розташована
переважно в
передній частині
залози).

**Складається з
непосмугованих
м'язових волокон.
Розвинена добре.
Навколо сечівника
м'язи утворюють
кільцевий шар –
внутрішній м'яз-
замикач сечівника,
*sphincter urethrae
internus*.**

Цибулинно-сечівникова залоза (*glandula bulbourethralis*)

Залоза Купера

Парна, форма горошини.

Має вивідну протоку, *ductus gl. bulbourethralis* (3-4 см), що відкривається в сечівник в ділянці цибулини статевого члена.

Виділяють в'язкий секрет, який захищає слизову сечівника від подразнення сечею.

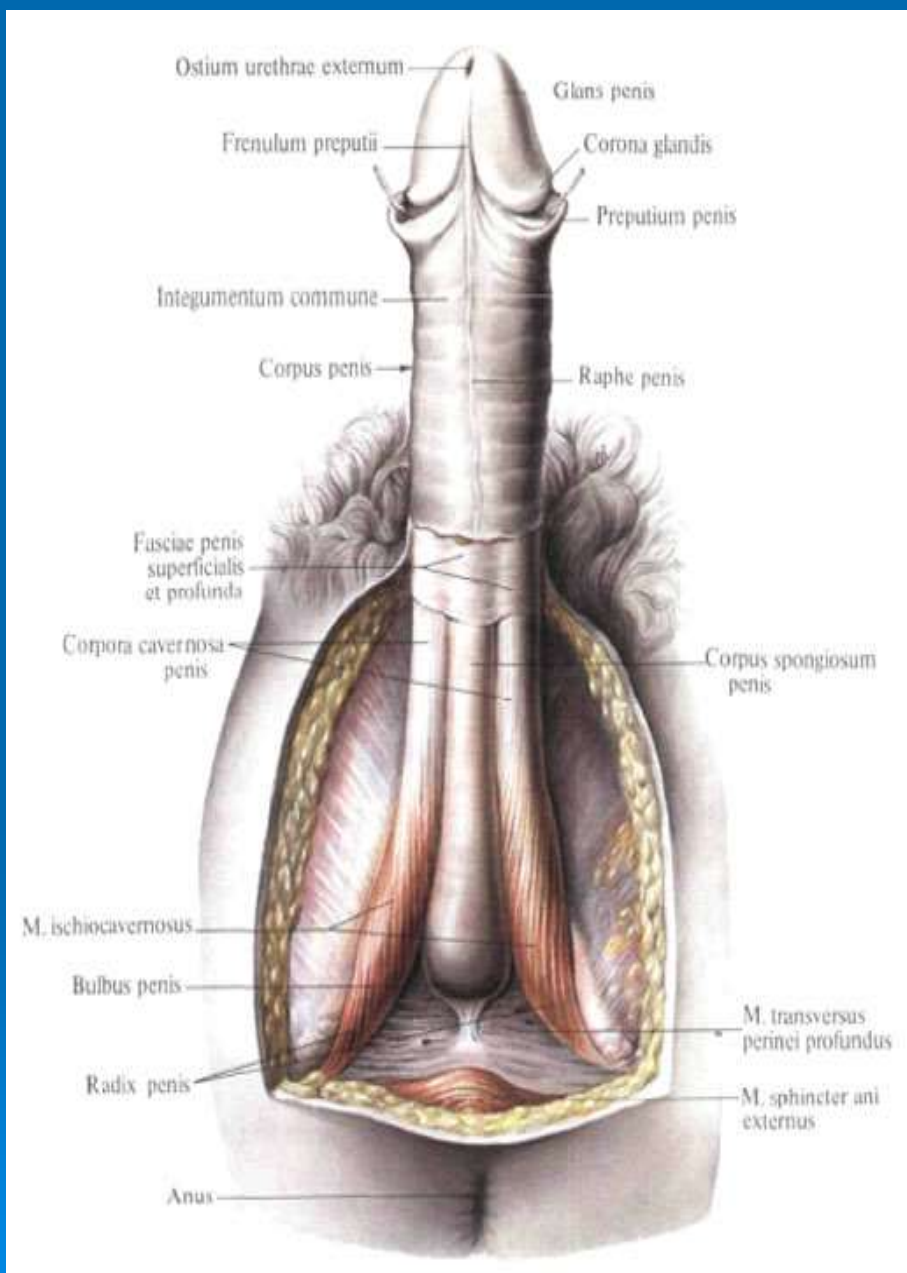
Калитка (*scrotum*)

- шкірно-фасціальний мішок, що містить яєчка і над'яєчка.

Шкіра тонка, утворює складки, пігментована, вкрита рідким волоссям, містить потові і сальні залози.

Посередині калитки проходить *шов, raphe scroti*, всередині йому відповідає *перегородка, septum scroti*.

Виконує функцію фізіологічного термостата, що підтримує температуру яєчка на нижчому рівні (необхідна умова для нормального сперматогенезу).

Статевий член, пруть (penis)

Зовнішня будова

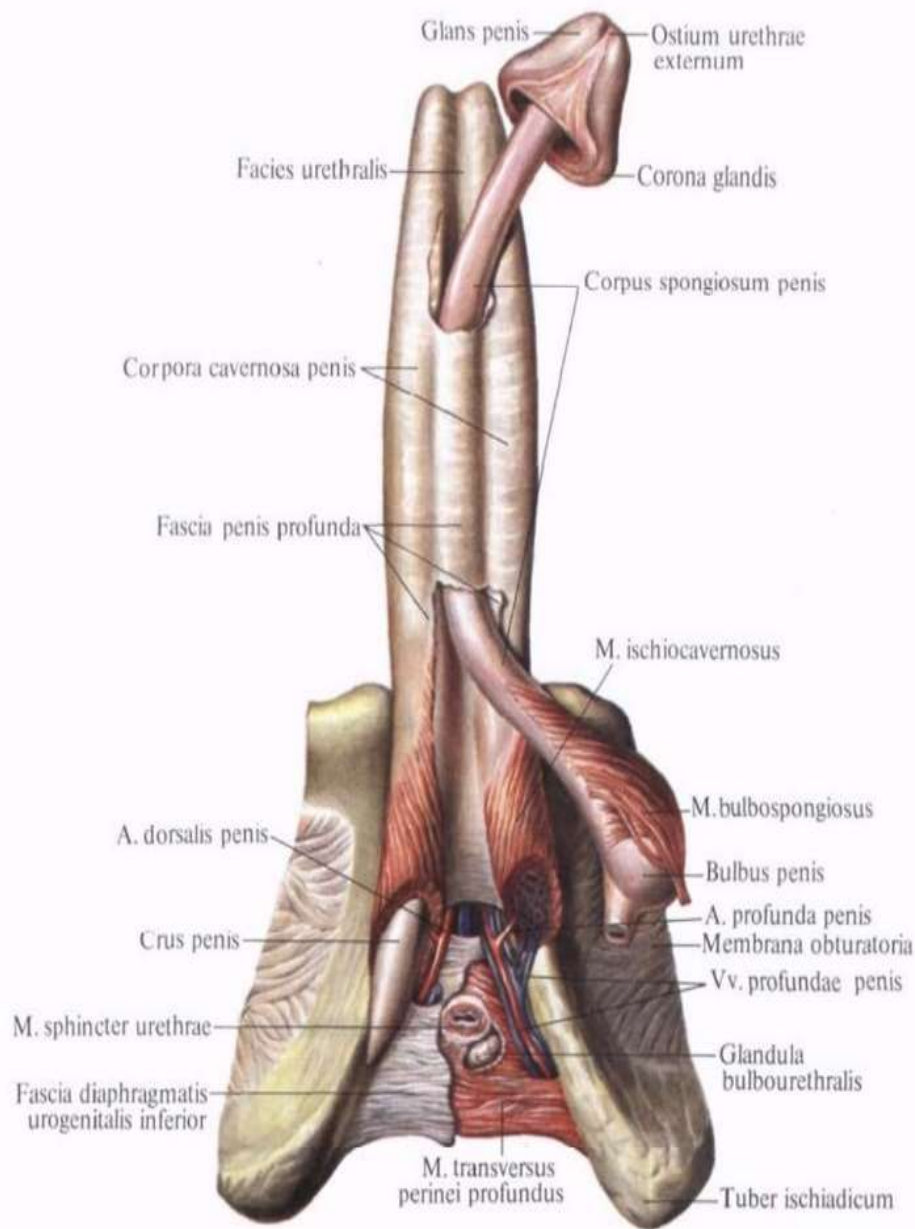
- корінь, *radix penis*
- тіло, *corpus penis*
- головка, *glans penis*
- передня шкірочка, *preputium penis*
- спинка статевого члена, *dorsum penis*
- сечівникова поверхня, *facies urethralis*

Складається з двох печеристих тіл і одного губчастого, через яке проходить сечівник.

Печересті тіла (corpora cavernosa penis). Задній кінець, *нізьки статевого члена, crus penis*, прикріплюється до нижніх гілок лобкової і гілки сідничної кістки. між печеристими тілами – *перегородка статевого члена, septum penis*.

Губчасте тіло статевого члена (corpus spongiosum penis). Розташоване в серединній борозні печеристих тіл. Передній кінець утворює головку статевого члена, *glans penis*. Ззаду закінчується овальним розширенням – *цибулиною статевого члена, bulbus penis*.

Через губчасте тіло проходить сечівник.

Внутрішня будова печеристих і губчастого тіла

Кожне з печеристих тіл та губчасте тіло зовні покриті *білковою оболонкою, tunica albuginea*, від якої в глибину йдуть *перекладки печеристих тіл, trabeculae corporum cavernosorum*.

Між перекладками – комірки, вистелені ендотелієм і заповнені кров'ю. Комірки сполучені з венами і артеріями (покручені артерії, *aa. helicinae*).

Фасції і зв'язки статевого члена

- глибока та поверхнева фасція статевого члена, *fascia penis profunda et superficialis*;
- пращоподібна зв'язка статевого члена, *lig. fundiforme penis* – йде від нижньої частини лобкового симфізу, охоплює статевий член з обох боків і вплітається в білкову оболонку печеристих тіл.
- підвішувальна зв'язка статевого члена, *lig. suspensorium penis* – починається від поверхневої фасції живота в ділянці білої лінії і вплітається в поверхневу фасцію статевого члена.

Яєчник (*ovarium*)

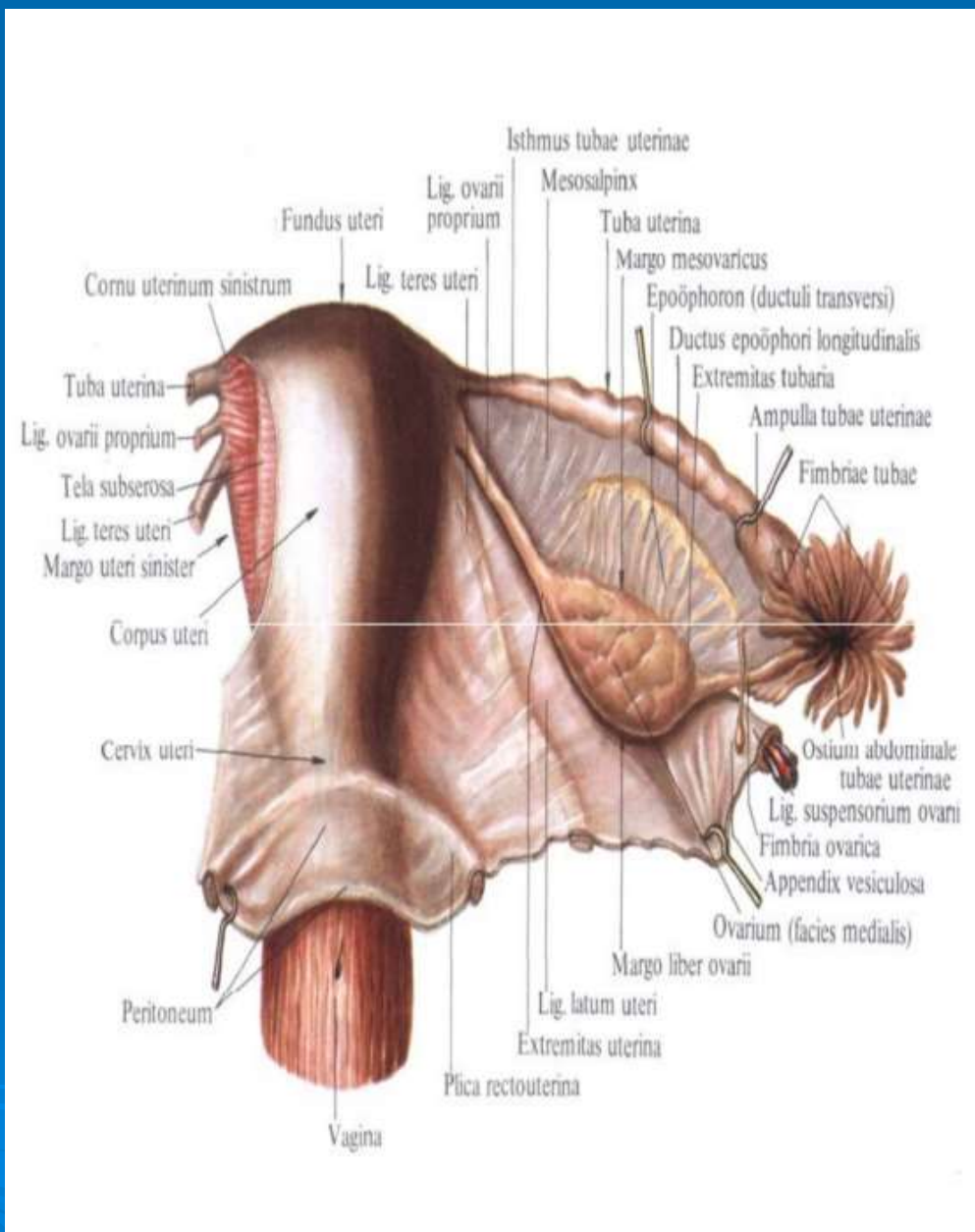
- це парна жіноча статева залоза, в якій утворюються жіночі статеві клітини – яйцеклітини, і жіночі статеві гормони (естроген).

Овальної форми, 5-8 г, синювато-білий колір, розташовується в малому тазі на задній поверхні широкої маткової зв'язки.

Він утримується на брижі яєчника (*mesovarium*), що є частиною широкої маткової зв'язки. У брижі яєчника, між її шарами проходять судини та нерви яєчника.

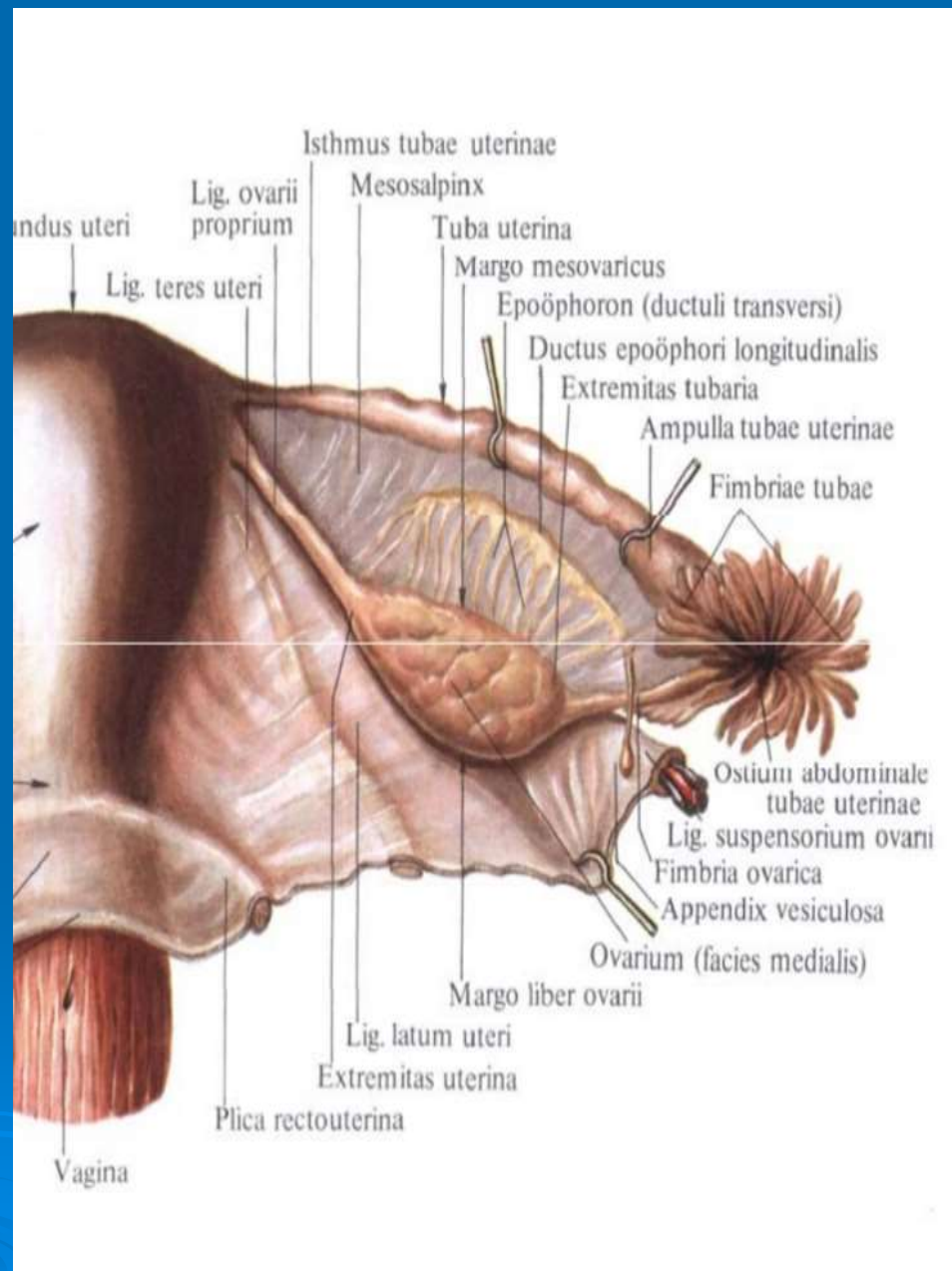
В яєчнику розрізняють:

- трубний кінець, *extremitas tubaria*, обернений до торочок маткової труби, від нього до пограничної лінії таза йде підвішувальна зв'язка яєчника, *lig. suspensorium ovarii* (є складкою очеревини).
- матковий кінець, *extremitas uterina*, від якого до матки тягнеться власна зв'язка яєчника, *lig. ovarii proprium* (розміщена між двома шарами широкої маткової зв'язки)
- присередню поверхню, *facies medialis*, яка обернена до матки і маткової труби
- бічну поверхню, *facies lateralis*

- вільний край, *margo liber*,
обернений назад і медіально
- брижовий край, *margo mesovaricus*, обернений вперед і
вбік

На брижовому краї яєчника розташована заглибина – ворота яєчника, *hilum ovarii* – через які входять яєчникова артерія (гілка черевної аорти), нерви (симпатичні та парасимпатичні), а виходять яєчникові вени та лімфатичні судини.

Топографія.

Яєчник бічною поверхнею прилягає до стінки таза, до **яєчникової ямки** (*fossa ovarica*), що розташована в місці поділу загальної клубової артерії на зовнішню і внутрішню клубові артерії.

Дном ямки є внутрішній затульний м'яз, покритий затульною фасцією та пристінковою очеревиною.

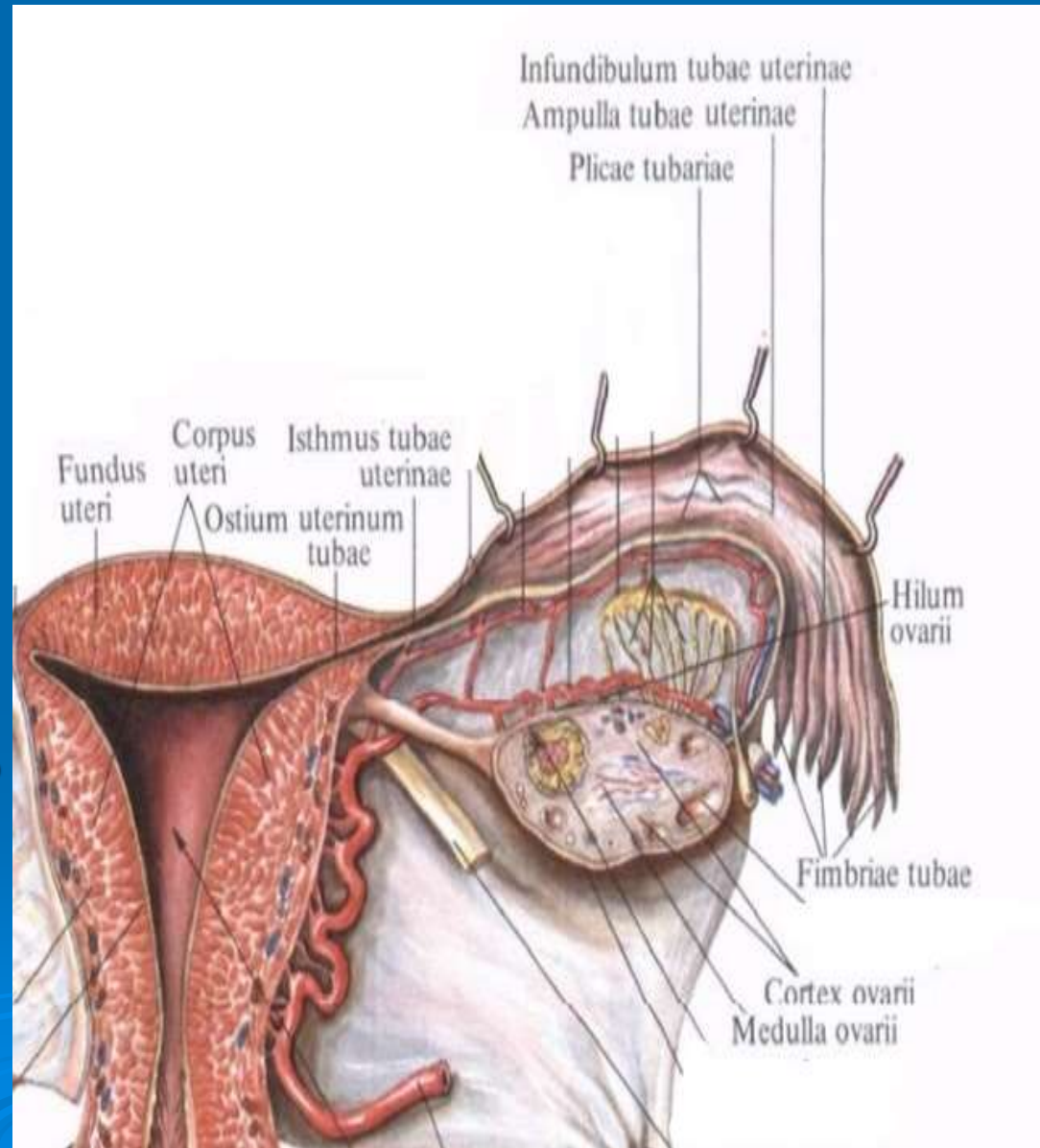
Яєчник розміщений в очеревинній порожнині, але зовні очеревиною не покритий.

Маткова труба (*tuba uterina*)

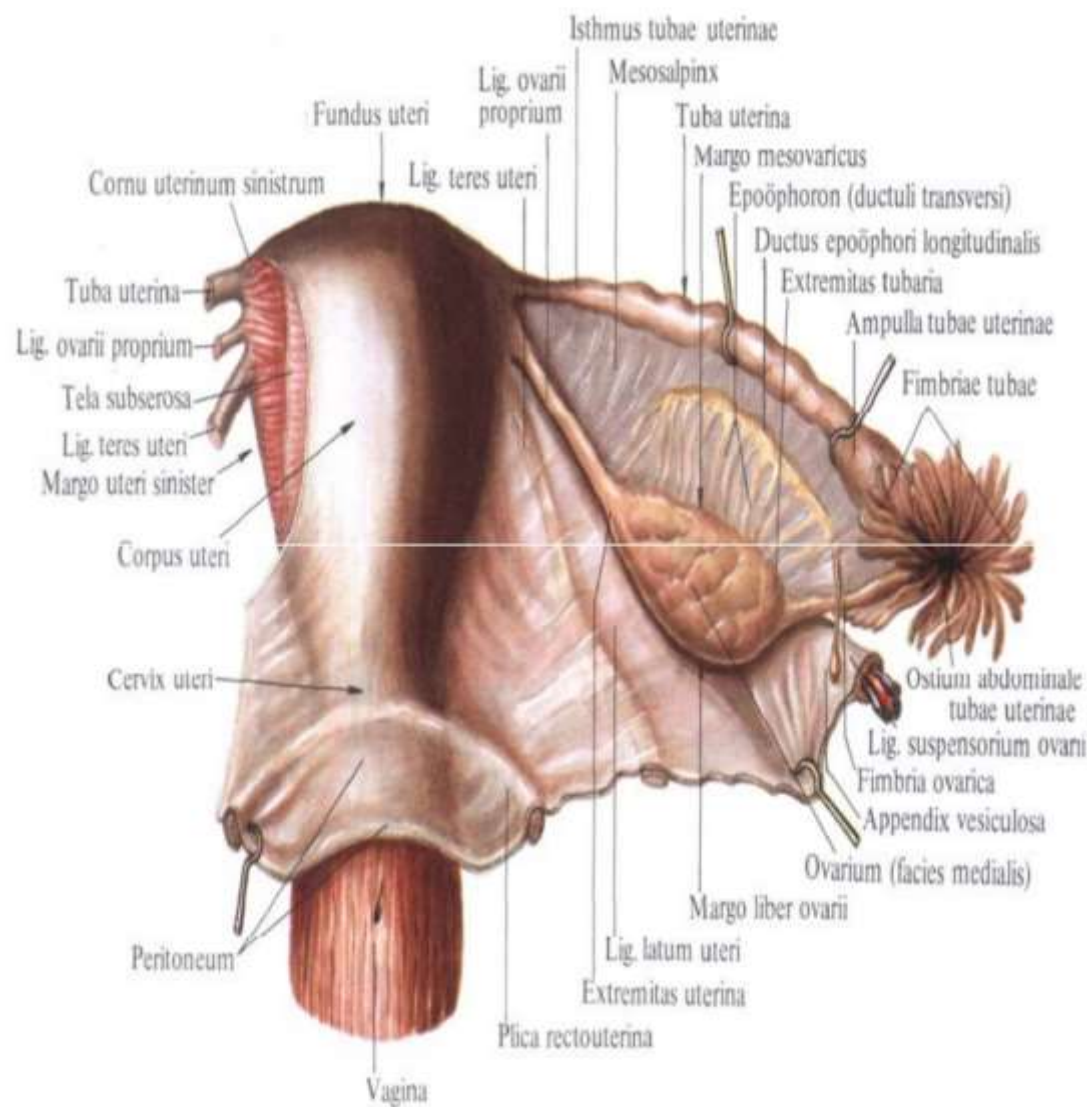
розміщена в малому тазі, вздовж верхнього краю широкої маткової зв'язки, очеревиною покрита інтраперитонеально.

Має такі частини:

- маткову частину (*pars uterina*), проходить через стінку матки;
- перешийок маткової труби (*isthmus tubae uterinae*);
- ампулу маткової труби (*ampulla tubae uterinae*), тут відбувається запліднення яйцеклітини;
- лійку маткової труби (*infundibulum tubae uterinae*).

Лійка маткової труби закінчується торочками маткової труби (*fimbriae tubae*). Одна торочка найдовша і має назву яєчникової торочки (*fimbria ovarica*). У лійці маткової труби відкривається черевне вічко маткової труби (*ostium abdominale tubae uterinae*), діаметром 2 мм. У порожнині матки в куті між її дном та тілом відкривається маткове вічко маткової труби (*ostium uterinum tubae uterinae*). Діаметр цього вічка - 1,5 мм.

Шари стінки маткової труби:

- серозна оболонка (*tunica serosa*), покриває труби матки інтраперитонеально.
- м'язова оболонка (*tunica muscularis*) - непосмуговані м'язові волокна, розташовані в два шари: внутрішній - коловий (*stratum circulare*) та зовнішній - поздовжній (*stratum longitudinale*).
- слизова оболонка (*tunica mucosa*) з підслизовим прошарком.

Слизова оболонка утворює трубні складки (*plicae tubariae*).

Матка (*uterus*)

- це порожнистий м'язовий орган грушоподібної форми, здавлений спереду назад, розміщена в порожнині малого таза між сечовим міхуром спереду та прямою кишкою позаду.

Має:

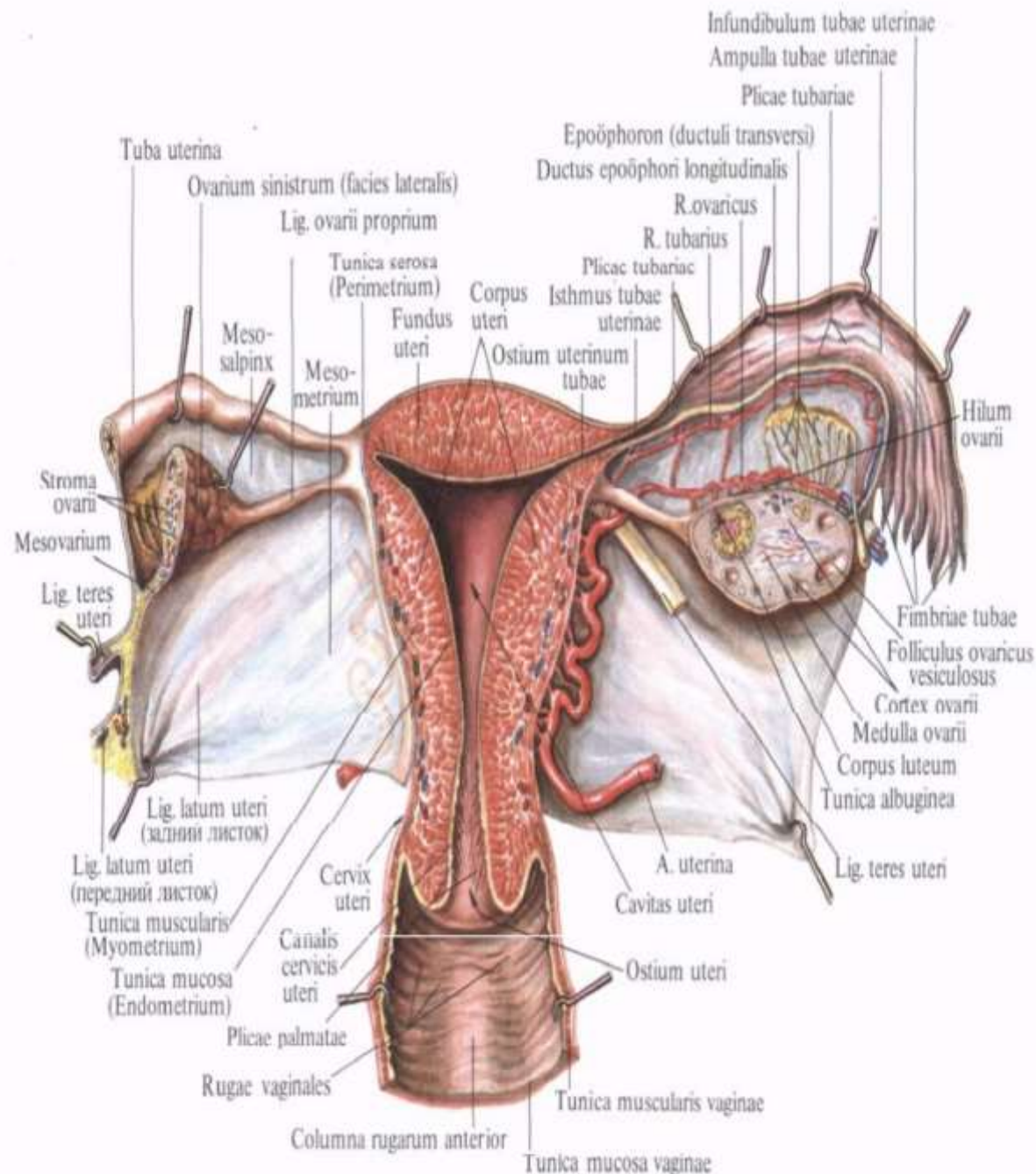
- міхурову поверхню
- кишкову поверхню
- правий і лівий краї

Частини матки:

- дно (*fundus uteri*)
- тіло (*corpus uteri*)
- шийку (*cervix uteri*)

В шийці матки виділяють

- надпідхову частину (*portio supravaginalis cervicis*)
- підхову частину (*portio vaginalis cervicis*).

Порожнина матки (*cavitas uteri*) трикутної форми.

У порожнину матки відкриваються правий та лівий маткові вічка маткової труби (*ostium uterinum tubae uterinae*).

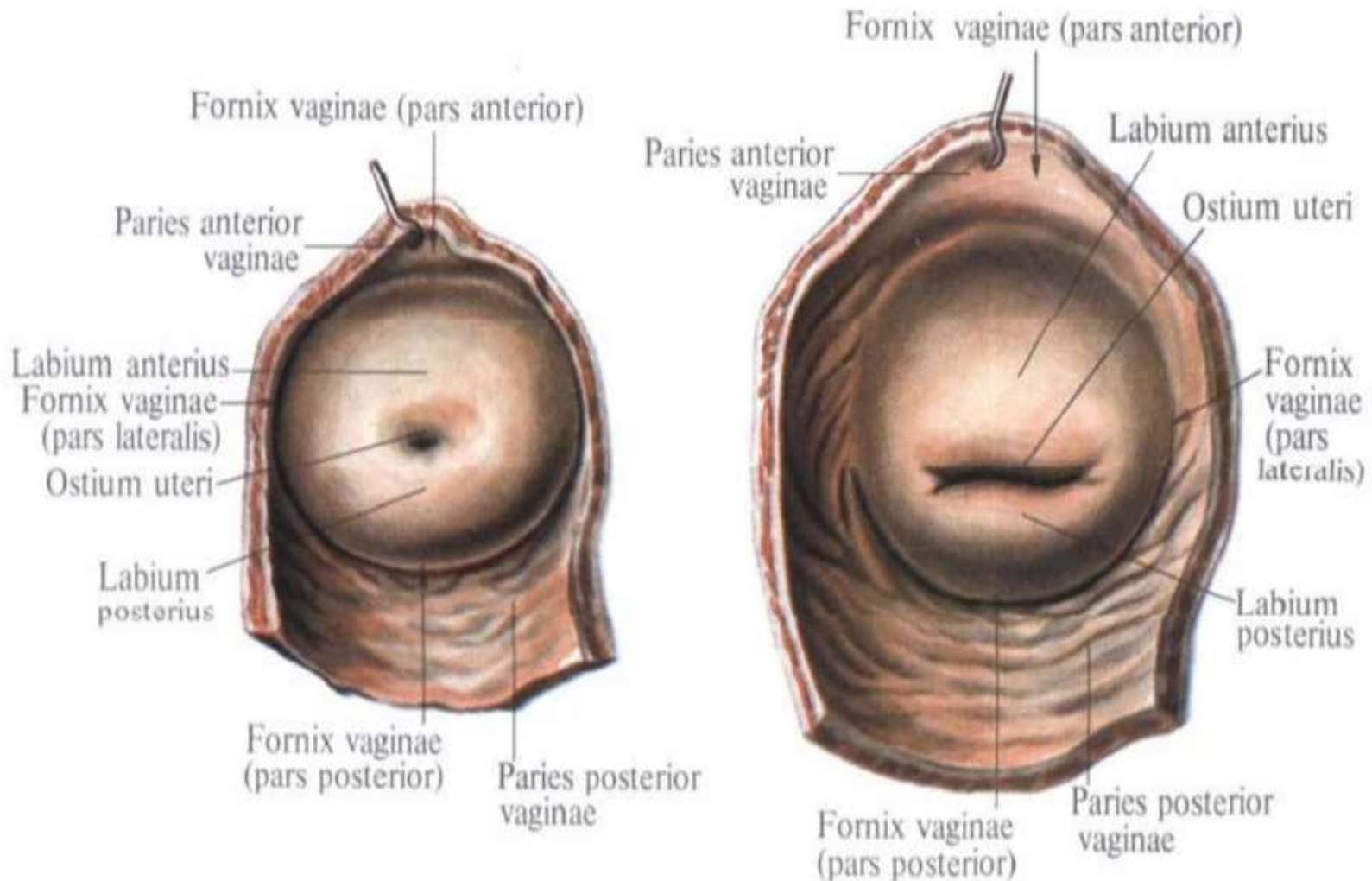
Між тілом і шийкою розташована звужена ділянка - перешийок матки (*isthmus uteri*). Тут починається канал шийки матки (*canalis cervicis uteri*), який сполучає порожнину матки з порожниною піхви.

В ділянці перешийка розташоване внутрішнє анатомічне вічко матки (*ostium anatomicum uteri internum*).

Канал шийки матки в піхву (піхвова частина шийки) відкривається вічком матки (*ostium uteri*).

Вічко матки обмежене передньою губою (*labium anterius*) та задньою губою (*labium posterius*).

У жінок, що не народжували вічко округлої форми, а у тих, що народжували має вигляд щілини.

Стінка матки має такі шари:

- серозний (периметрій), *perimetrium* - оболонка утворена очеревиною;
- м'язовий (міометрій), *miometrium* - має три шари:
 - зовнішній- поздовжній;
 - середній – коловий;
 - внутрішній – поздовжній;
- внутрішній шар - слизова оболонка (*tunica mucosa*).

Серозна оболонка це нутрощева очеревина, що покриває матку і надпівхову частину її шийки з усіх боків, тобто матка покрита **інтраперитонеально**.

Переходячи з передньої стінки матки на задню стінку сечового міхура, очеревина утворює міхурово-маткову заглибину.

Слід зауважити, що частина передньої поверхні шийки матки очеревиною не покрита, тому іноді матку відносять до органів, що покриті очеревиною **мезоперитонеально**.

У місці переходу із задньої стінки матки очеревина покриває задню стінку піхви (у межах заднього склепіння піхви) і передню стінку прямої кишки, утворюючи прямокишково-маткову заглибину.

У м'язовій оболонці матки є тонкий сполучнотканинний каркас. Розміщені в цьому каркасі непосмуговані м'язові волокна переплетені в різних напрямках. М'язова оболонка має багато кровоносних судин, великих вен. Її поділяють на зовнішній, середній та внутрішній м'язові шари.

У період вагітності м'язова оболонка стовщується, довжина м'язових волокон збільшується в 10 разів, товщина - в 4 рази (товщина стінки матки наприкінці вагітності 0,5-1 см). Після пологів відбувається зворотний, інволютивний, процес.

Слизова оболонка складається з двох шарів:

- функціонального, що виділяється під час менструації**
- базального – за рахунок якого відновлюється функціональний.**

На передній та задній стінках каналу шийки матки утворюються пальмоподібні складки (*plicae palmatae*).

Нормальне положення матки -

Положення, що характеризується нахилом тіла матки вперед відносно шийки матки, коли вісь тіла матки та вісь шийки матки утворюють кут, відкритий вперед, називається *anteflexio*.

В патологічних умовах може бути значний згин між шийкою і тілом матки, який обернений назад – *retroflexio*.

Зв'язки матки

Широка маткова зв'язка (*lig. latum uterī*) (права та ліва), починається від краю матки і закінчується на бічній стінці таза. Верхній край широкої маткової зв'язки вільний, вздовж нього розміщена маткова труба. Нижній її край доходить до дна таза, де передній шар переходить в очеревину, що утворює міхурові-маткову заглибину, а задній - в очеревину, що утворює прямо кишково-маткову заглибину.

Частина широкої маткової зв'язки, на якій утримується маткова труба, називається **брижею маткової труби (*mesosalpinx*)**. На задній поверхні широкої маткової зв'язки розміщений яєчник, до переднього краю якого прирощується **брижа яєчника (*mesovarium*)**, що є другою брижею в складі широкої маткової зв'язки. Решта цієї зв'язки називається **брижею матки (*mesometrium*)**.

Кругла маткова зв'язка (*lig. teres uteri*) - йде між двома шарами широкої маткової зв'язки, прямує до глибокого пахвинного кільця, входить у пахвинний канал, виходить з нього через зовнішнє кільце.

У межах зовнішнього отвору пахвинного каналу зв'язка поділяється віялоподібно на окремі пучки, зміцнюючи зовнішнє кільце пахвинного каналу. Тому, у жінок пахвинні грижі виникають рідше, ніж у чоловіків. Закінчується зв'язка, вплітаючись своїми волокнами в шкіру лобка.

Кардинальна зв'язка матки (*lig. cardinale*) має сполучнотканинні та непосмуговані м'язові волокна, починається від країв шийки матки, йде по дну таза між двома шарами широкої маткової зв'язки, вздовж її нижнього краю і закінчується на стінці таза. Ця зв'язка парна, нижнім краєм зрощується з фасцією промежини.

Піхва (*vagina*)

починається від шийки матки і закінчується отвором піхви (*ostium vaginae*), який відкривається в присінок піхви (*vestibulum vaginae*).

Піхва має передню та задню стінки.

Передня стінка (*paries anterior*) прилягає до дна сечового міхура і зрощена з сечівником.

Задня стінка (*paries posterior*) – у верхній частині покрита очервиною, а в нижній прилягає до передньої стінки прямої кишки.

Між шийкою матки (її піхвовою частиною) та стінками піхви утворюється склепіння піхви (*fornix vaginae*). Воно має передню, задню та дві бічні частини.

Піхва має оболонки:

- слизову оболонку (*tunica mucosa*),
- м'язову оболонку (*tunica muscularis*)
- зовнішню оболонку (*tunica adventitia*).

У зовнішній, оболонці є значна кількість еластичних волокон, в неї вплітаються волокна м'язів промежини. М'язова оболонка зрощена із зовнішньою та слизовою оболонками.

М'язову оболонку утворюють переважно поздовжні непосмуговані м'язові волокна. До слизової оболонки прилягають колові м'язові волокна. Колові волокна найбільше розвинені навколо отвору піхви. М'язові волокна піхви щільно переплетені з волокнами м'язів промежини. Слизова оболонка піхви покрита багатошаровим плоским епітелієм.

Підслизового прошарку немає.

Слизова оболонка стінки піхви має багато поперечних піхвових зморшок (*rugae vaginales*).

По середній лінії передньої та задньої стінок піхви поперечні зморшки потовщуються, підвищуються і разом утворюють передній та задній стовпи зморшок (*columna rugarum vaginae anterior et posterior*).

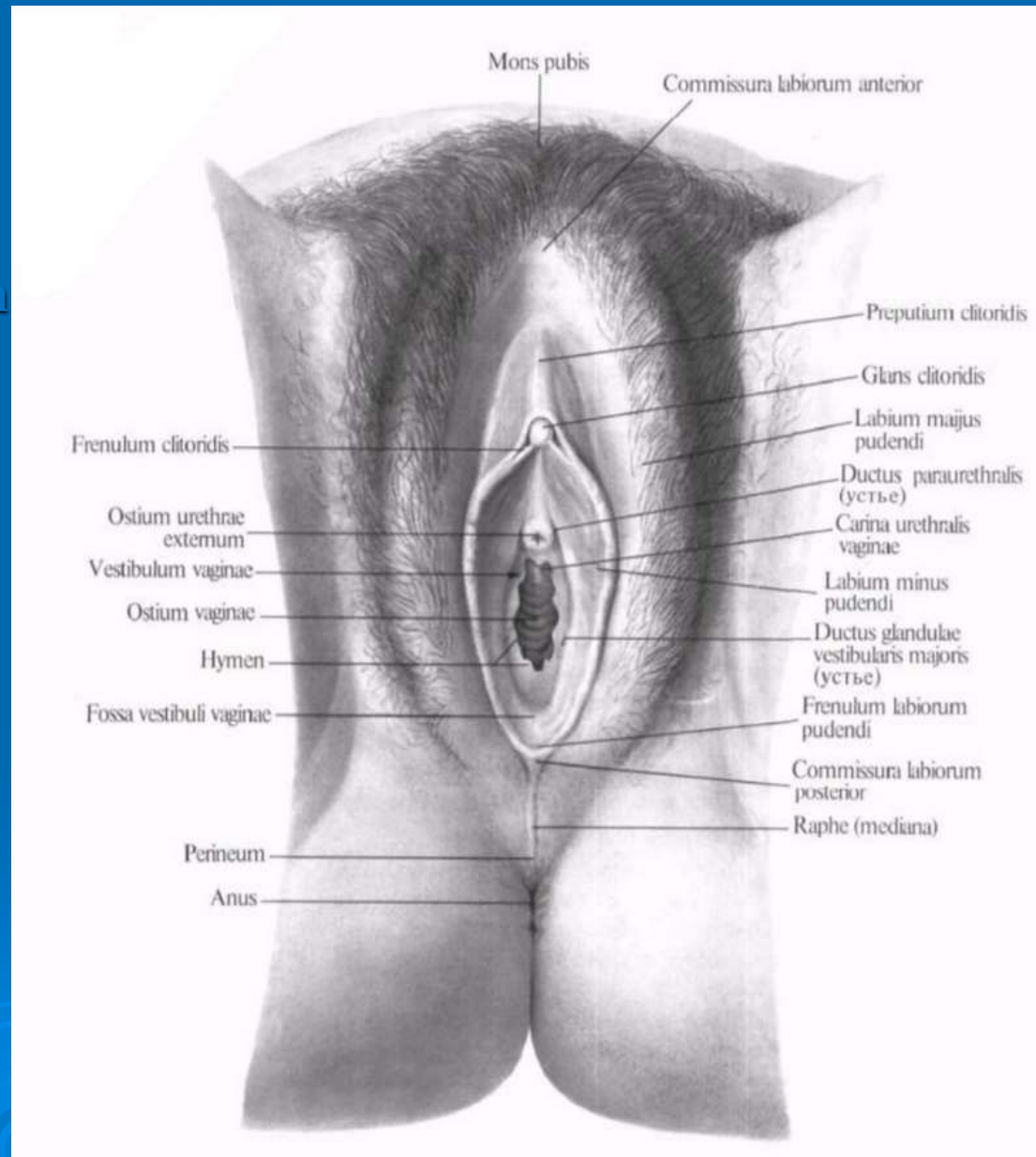
У нижній частині переднього стовпа зморшок утворюється сечівниковий кіль піхви (*carina urethralis vaginae*).

У цьому місці до зовнішньої поверхні стінки піхви прилягає сечівник.

Зовнішні жіночі статеві органи

Жіноча соромітна ділянка; вульва (*rudendum femininum; vulva*)

- Складається з:
- Лобкового підвищення (*mons pubis*)
- Великих соромітних губ (*labia majora pudendi*)
- Малих соромітних губ (*labia minora pudendi*)
- Присінка піхви (*vestibulum vaginae*)

Література

- Клінічна анатомія та оперативна хірургія. Том 1; за ред. В.І.Півторака, О.Б.Кобзаря. – Вінниця: Нова книга, 2021. – 568 с.
- Оперативна хірургія і топографічна анатомія; за ред. М.П.Ковальського. – К.: Медицина, 2010. – 504 с.
- Неттер Ф. Атлас анатомії людини. Авторизоване українське видання другого англійського видання / Ф.Неттер, під ред. Ю.Б.Чайковського. – Львів: Наутілус, 2004. – 592 с.

СПАСИБІ

ЗА УВАГУ!

